

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “อิทธิพลของพาดหัวข่าวอาชญากรรม ที่มีผลกระทบต่อผู้อ่านพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย” ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบและแนวทางในการศึกษา โดยสามารถจำแนกได้ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์
2. แนวคิดเกี่ยวกับพาดหัวข่าว
3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนกับสังคม
4. จริยธรรมของหนังสือพิมพ์
5. ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory)
6. ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting Theory)
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบความคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่รายงานข้อเท็จจริงและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ซึ่งนำเสนอเป็นข่าวและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในรูปแบบของบทนำหรือบทบรรณาธิการ (Editorial) บทความ (Article) และคอลัมน์ (Column) อาทิ ข่าวการเมือง ข่าวอาชญากรรม ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวกีฬา และข่าวบันเทิง โดยมีการใช้รูปภาพประกอบเนื้อหา เพื่อให้เนื้อหามีความชัดเจนมากขึ้น ทั้งยัง สามารถเพิ่มเติมเนื้อหาอื่น ๆ สอดแทรกลงในหนังสือพิมพ์ได้ เช่น การพยากรณ์อากาศ และการ์ตูน ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นการ์ตูนล้อเลียนการเมือง นอกจากนี้ ข่าวข้อคิดเห็นและเนื้อหาต่าง ๆ จะถูกนำมาพิมพ์ลงในกระดาษสำหรับพิมพ์หนังสือพิมพ์โดยเฉพาะ เนื่องจากมีราคาถูกและต้องเป็นกระดาษชนิดเดียวกันตลอดทั้งเล่มโดยไม่มีการเย็บเล่ม ทั้งนี้จะต้องมีระยะเวลาในการออกจำหน่ายที่แน่นอน เช่น รายวัน รายสามวัน รายสัปดาห์ รายปักษ์ และรายเดือน โดยส่วนใหญ่มักจะนิยมออกจำหน่ายเป็นรายวัน

ประเภทของหนังสือพิมพ์

การจำแนกประเภทของหนังสือพิมพ์ตามหลักวิชาการด้านวารสารศาสตร์ มีเกณฑ์ในการจำแนกที่หลากหลาย เช่น การจำแนกตามเนื้อหา กลุ่มผู้อ่าน ระยะเวลาที่ออกเผยแพร่ พื้นที่ที่จำหน่ายหรือเผยแพร่ ตามขนาดและลักษณะรูปลักษณะของหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ในที่นี้ผู้ศึกษาแยกประเภทของหนังสือพิมพ์ตามเนื้อหาและสัดส่วนที่หนังสือพิมพ์มุ่งนำเสนอข่าว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. หนังสือพิมพ์ประชานิยม หรือหนังสือพิมพ์เฟื่องปริมาณ (popular newspaper) หนังสือพิมพ์ประเภทนี้ มักมีนโยบายให้ลำดับความสำคัญกับการนำเสนอข่าวเบา (soft news) ที่รายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมา ไม่สลับซับซ้อน เป็นเพียงแค่การรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้ต้องสามารถกระตุ้น ใช้อารมณ์ความรู้สึก และอยู่ในความสนใจของผู้อ่าน (human interest) สามารถตอบสนองความต้องการอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่าน อันเป็นที่มาของยอดการจำหน่ายหนังสือพิมพ์ที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการและเข้าถึงผู้อ่านได้ทุกระดับทุกเพศ ทุกวัย และระดับการศึกษา ผู้อ่านไม่จำเป็นต้องมีภูมิหลัง (Background) ของข่าวก็สามารถเข้าใจได้ง่าย หากเปรียบเทียบกับข่าวหนัก (hard news) สอดคล้องกับการใช้ภาษาของหนังสือพิมพ์ประชานิยมที่มักเน้นภาษาที่หือหาว สร้างความตื่นเต้น ใช้อารมณ์ความรู้สึกตลอดจนการดึงดูดใจด้วยขนาด และคำที่ใช้ในการพาดหัวข่าว และภาพประกอบ ซึ่งอาจมิได้ก่อประโยชน์อื่นใดแก่ผู้อ่านมากเท่าใดนัก เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวฆาตกรรม ข่าวข่มขืน ข่าวบันเทิง ข่าวที่ผิดแปลกจากธรรมชาติ เป็นต้น

2. หนังสือพิมพ์คุณภาพ หรือหนังสือพิมพ์เฟื่องคุณภาพ (quality newspaper) หนังสือพิมพ์ประเภทนี้ มุ่งนำเสนอข่าวหนัก (hard news) เช่น ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ข่าวสิ่งแวดล้อม ข่าววิทยาศาสตร์หรือวิทยาการใหม่ ๆ ที่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ และภูมิหลัง (Background) ของผู้อ่าน เนื่องจากเนื้อหาและเหตุการณ์ของข่าวประเภทนี้ มักจะเป็นข่าวที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจ มิใช่เพียงแค่การรายงานเหตุการณ์อย่างตรงไปตรงมา เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ประเภทแรก แต่การนำเสนอของหนังสือพิมพ์คุณภาพ ต้องมีการเจาะลึกข้อมูลเบื้องหลังและเบื้องลึก อธิบายไขความ และตีความคาดการณ์สถานการณ์ล่วงหน้าได้ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ประเภทนี้ มักมีความรู้ความสนใจเหตุการณ์บ้านเมือง ทั้งในแง่การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ดังนั้น การใช้ภาษาและการดึงดูดใจผู้อ่าน จึงขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือและประเด็นของข่าวที่นำเสนอเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ หนังสือพิมพ์คุณภาพจึงมีผู้อ่านในจำนวนจำกัด ส่งผลให้ยอดการจำหน่ายต่ำลงไปด้วย หากเปรียบเทียบกับยอดการจำหน่ายของหนังสือพิมพ์ประชานิยม

กล่าวโดยสรุป หนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม มุ่งรายงานข่าวสารที่เร้าอารมณ์ ความรู้สึกและดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านได้ ในขณะที่ หนังสือพิมพ์คุณภาพ มุ่งนำเสนอข่าวหนัก และให้ความรู้กับผู้อ่านเป็นสำคัญ

บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

วิลเบอร์ ชแรมม์ (1975, pp. 34-35) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์ คือ สื่อมวลชนประเภทหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นมาจากฝีมือมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านต่าง ๆ ของสังคม สื่อมวลชนมีหน้าที่ที่สำคัญหลายประการด้วยกัน คือ

1. ให้ข่าวสารและเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม
2. เป็นเวทีแสดงความคิดเห็นของประชาชน ให้มีการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นขัดแย้งในปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในสังคม
3. เป็นแหล่งให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อความก้าวหน้าของประชาชนและสังคม
4. ให้ความบันเทิงและความสนุกสนานแก่ประชาชน ได้พักผ่อนทางด้านจิตใจ และคลายความตึงเครียด
5. ให้บริการทางธุรกิจ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจของสังคม

สอดคล้องกับ มาลี บุญศิริพันธ์ (2534, น. 4-6) ได้กล่าวถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า หนังสือพิมพ์ต้องทำหน้าที่สนองตอบความต้องการของสังคม มีบทบาทอย่างสำคัญในการให้ข้อมูลและโทษต่อผู้อ่าน จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาการทางความคิด จิตใจของผู้อ่านพร้อมกันไป ภาระหน้าที่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เลยก็คือ ความพยายามเป็นผู้ชี้แนะ ยกย่องความคิดและความรู้ของสาธารณชนให้มีรสนิยมอันดี เปรียบเสมือนเข็มทิศส่องทางให้แก่สังคม และเป็นกระจกสะท้อนสังคม ภาระหน้าที่ดังกล่าวถูกกำหนดเป็นความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ในสังคมประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนา ภาระเหล่านี้ก็ยิ่งเพิ่มความสำคัญมากขึ้น หน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ สามารถสรุปได้ คือ

1. ให้ข่าวสาร (to inform) ซึ่งเป็นหน้าที่หลักในการแสวงหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง (facts) มารายงานให้ประชาชนได้รับทราบในลักษณะของข่าว บทความ สารคดีและคอลัมน์ต่าง ๆ ข่าวและสารที่นำเสนอทางหนังสือพิมพ์นั้น จะต้องเป็นข้อเท็จจริง (facts) ที่ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจนเที่ยงตรง และเป็นธรรม
2. ให้ข้อเสนอแนะ (to give opinion) ต้องไม่ใช่การเสนอแนะในรายงานข่าว เพราะข่าวนั้นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงล้วน ๆ แต่สามารถกระทำผ่านทางคอลัมน์อื่น ๆ การแสดงความ

คิดเห็นจึงต้องกระทำอย่างเป็นกลาง (objective) และยุติธรรม (fair) การเสนอแนะเรื่องใดก็ตาม จำเป็นต้องกระทำอย่างระมัดระวังและวางอยู่บนรากฐานของเหตุผลที่เหมาะสมถูกต้อง

3. ให้ความบันเทิง (to entertain) หมายถึง ให้ความบันเทิงที่ผู้อ่านจะได้จากการอ่าน เนื้อหาในหนังสือพิมพ์ เช่น ความเป็นบันเทิงที่แฝงอยู่จากการอ่านการ์ตูน บทความ สารคดี บทวิจารณ์ ก็มีผลทำให้หนังสือพิมพ์ได้ตอบสนองหน้าที่ในข้อนี้ได้เป็นอย่างดี มิใช่เป็นเพียงเนื้อหาเฉพาะใน คอลัมน์บันเทิงเท่านั้น

4. เป็นสื่อในการโฆษณา (to advertise) หน้าที่นี้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้สำหรับ สื่อมวลชนในระบบทุนนิยมและสังคมประชาธิปไตย เพราะสภาพการแข่งขันทางธุรกิจ หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่สามารถให้ข่าวสารเป็นสื่อกลางนำเสนอสินค้าธุรกิจให้ผู้อ่านได้มีโอกาสเลือกซื้อ ตลอดจน บทบาทกระตุ้นให้เกิดอำนาจการซื้อ ข้อสำคัญที่สุดก็คือ การขายเนื้อที่โฆษณาเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์

ด้าน ดร.ณี หิรัญรักษ์ (2529, น. 5-10) ได้ระบุว่า หนังสือพิมพ์ควรมีความรับผิดชอบ ในการให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. หนังสือพิมพ์ให้ข้อเท็จจริงที่สำคัญ ซึ่งหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประกาศเรื่องเวลา (เช่น การทำหน้าที่เป็นผู้เตือนเมื่อถึงเวลาที่ประชาชนต้องเสียภาษี หรือเวลาของการเลือกตั้ง เป็นต้น) และข้อเท็จจริงที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงความรวดเร็ว ความทัน ต่อเหตุการณ์และความถูกต้องเป็นสำคัญในการรายงานข่าวหรือข้อเท็จจริงอีกด้วย

2. หนังสือพิมพ์ให้การศึกษา ให้ความรู้แก่ผู้อ่าน ผ่านทางการนำเสนอคอลัมน์และ บทความต่าง ๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา การเมือง การปกครอง การแพทย์ การเกษตร เป็นต้น และโดยส่วนใหญ่ มักจะเป็นการเสนอแนะวิธีการป้องกัน และการให้คำแนะนำด้านต่าง ๆ

3. หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญต่อข่าว หนังสือพิมพ์จะต้องให้ความสำคัญกับข่าวที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ ทั้งยังต้องสอดคล้องกับความสดใหม่ และทันต่อ เหตุการณ์

4. หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชน หนังสือพิมพ์จะเปิดโอกาส ให้ผู้อ่านแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นเวทีสาธารณะในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างหนังสือพิมพ์ และประชาชนทั่วไป ผ่านรูปแบบของบทความหรือคอลัมน์ประเภทต่าง ๆ โดยมีบทบาทหน้าที่การ ทำหน้าที่อธิบายไขความให้ประชาชนผู้อ่านได้ทราบถึงจุดยืนและนโยบายของหนังสือพิมพ์ของตนอีก ด้วย

5. หนังสือพิมพ์ส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน ทำหน้าที่สนับสนุนการพัฒนาและการเติบโตของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านการโฆษณาหรือด้านการประชาสัมพันธ์ ชุมชนให้โลกภายนอกได้รับทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและความเคลื่อนไหว ทั้งยังทำหน้าที่ในการชี้ข้อบกพร่อง ข้อเสีย หรือจุดอ่อนของชุมชนให้ประชาชนรับทราบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

6. หนังสือพิมพ์เป็นสถาบันย่อยในการให้บริการประชาชน ถึงแม้หนังสือพิมพ์จะไม่ใช่สถาบันให้บริการประชาชนภายใต้การควบคุมของรัฐเช่นสถาบันอื่น แต่หนังสือพิมพ์ก็มีบทบาทสำคัญในการให้บริการ เพราะเป็นลักษณะธรรมชาติของหนังสือพิมพ์

7. หนังสือพิมพ์ผลิตข่าวสารและการโฆษณา เมื่อการติดต่อสื่อสารขยายกว้างออกไป ข่าวสารจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมและมนุษย์เป็นอย่างมาก ดังนั้น การโฆษณาจึงได้เข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้น และเมื่อสังคมมีการปฏิวัติอุตสาหกรรม การแข่งขันจึงตามมาในรูปแบบของ การชักจูงและโน้มน้าวใจผู้บริโภค ด้วยเหตุผลดังกล่าว หนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการด้านข่าวสาร และการโฆษณามากขึ้น

8. หนังสือพิมพ์สร้างธุรกิจชุมชน ซึ่งทำหน้าที่ประสานงานระหว่างวงการธุรกิจกับประชาชนในชุมชน โดยการเป็นสื่อกลางในการโฆษณาสินค้า ประชาชนสามารถเลือกซื้อสินค้าได้จากการอ่านโฆษณา การทำหน้าที่สถาบันธุรกิจบริการส่งผลหนังสือพิมพ์มีรายได้เป็นจำนวนมาก

9. หนังสือพิมพ์เป็นผู้พิทักษ์และคุ้มกันประชาชน ด้วยการประสานกับผู้พิทักษ์กฎหมาย โดยหนังสือพิมพ์จะตีพิมพ์ความคืบหน้าด้านการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่โดยตรงกับกิจการบางอย่าง เช่น งานด้านอาชญากรรม ประชาชนทั่วไปจะได้ทราบ และหาวิธีการป้องกันจากคำเตือนที่บนหน้าหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ยังช่วยกระจายข่าวการทำงานความคืบหน้าของเจ้าหน้าที่ในการติดตามคนร้าย และบางครั้งยังช่วยปกป้องคุ้มกันคนบริสุทธิ์จากการถูกกล่าวหาที่ไม่ยุติธรรมได้อีกทางหนึ่งด้วย

10. หนังสือพิมพ์ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยทำหน้าที่ปกป้องประชาชนในระบบสังคมที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะสิทธิมนุษยชนในด้านการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น

กล่าวโดยสรุป หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่มุ่งนำเสนอข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ทั้งยังเป็นประโยชน์แก่สังคม โดยมีปรัชญาด้านความถูกต้อง เพียงตรง และถูกถ้วน เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติหน้าที่ หนังสือพิมพ์สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ซึ่งจำแนกตามเนื้อหาที่นำเสนอ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ประชาชนนิยม (popular newspaper) มุ่งนำเสนอข่าวเบา (soft

news) ที่กระตุ้นและเร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน จึงมียอดการจำหน่ายสูง สำหรับหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ (quality newspaper) มียอดการจำหน่ายที่ต่ำกว่าหนังสือพิมพ์ประชานิยม เนื่องจากข่าวที่น่าเสนอเป็นข่าวหนัก (hard news) สลับซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจ ผู้อ่านต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจ และการติดตามข่าวสารอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เป็นข้อจำกัดของจำนวนผู้อ่าน หนังสือพิมพ์ประเภทนี้ หนังสือพิมพ์มีบทบาทหน้าที่โดยรวม ไม่แตกต่างจากสื่อมวลชนแขนงอื่น ๆ เท่าใดนัก กล่าวคือ หนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนองค์กรที่ให้บริการและรับใช้ประชาชนในสังคม อันจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ถือเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้สังคมมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยสามารถสรุปบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์หลัก ๆ ได้ดังนี้ หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ในการให้ข่าวสาร (to inform) เป็นแหล่งให้ความรู้ ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นกลาง (objective) และยุติธรรม (fair) โดยเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นให้กับประชาชนทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งยังให้ความบันเทิงที่สามารถผ่อนคลายความตึงเครียด ผ่อนคลายกับการคุ้มครองปกป้องประชาชนทั้งในแง่คุณภาพชีวิตและสิทธิเสรีภาพ ตลอดจนการเป็นช่องทางการให้บริการด้านธุรกิจให้แก่ผู้ขายได้มา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าไปยังผู้ซื้อ ซึ่งสามารถแสวงหาข้อมูลจากสินค้าผ่านบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ได้อีกเช่นกัน

ผู้ศึกษาจะนำแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไปใช้ในงานวิจัย เพื่อประกอบ การอภิปรายผลและตอบคำถามว่าบรรณาธิการข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์นั้นมีความรับผิดชอบและตระหนักถึงจริยธรรมในการพาดหัวข่าวอาชญากรรมที่ส่งผลกระทบต่อผู้อ่านหรือไม่ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

แนวทางการนำเสนอข่าวอาชญากรรมในหน้าหนังสือพิมพ์

ข่าวอาชญากรรม คือ เรื่องราวที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของบุคคลที่เรามักเรียกว่า คดีอาชญากรรม เช่น การข่มขืนกระทำชำเราหรือล่วงละเมิดทางเพศ การฆาตกรรม การทำร้ายร่างกายและทรัพย์สิน รวมถึงการเกิดอุบัติเหตุ ซึ่งมักมีการรายงานข่าวประเภทนี้ในหนังสือพิมพ์ประเภทพ่วงปริมาณ (Popular Newspaper) โดยมีลักษณะเนื้อหาที่เสนอภาพแสดงความรุนแรงและสามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านได้ในทันที ข่าวประเภทนี้จึงได้รับความสนใจจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก ดังนั้น หนังสือพิมพ์ที่มุ่งเน้นการนำเสนอข่าวอาชญากรรมก็มักได้รับความนิยมและมียอดการจำหน่ายที่สูงเช่นกัน

การรายงานข่าวอาชญากรรมเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในด้านการให้ความรู้ ความเข้าใจและวิธีการป้องกันอาชญากรรมประเภทต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกันข่าวอาชญากรรมก็

เป็นเสมือนการชี้ช่องทางในการก่ออาชญากรรมได้เช่นกัน ชาวอาชญากรรมจึงเป็นการเสนอข่าวสารที่สามารถส่งผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อผู้อ่าน ทั้งยังเป็นประโยชน์สำหรับการหลบหนีของผู้กระทำความผิด เนื่องจากการรู้ถึงกลวิธีและขั้นตอนกระบวนการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ด้วยเหตุดังกล่าว หนังสือพิมพ์จึงควรตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและพยายามที่จะมีการควบคุมดูแลการรายงานข่าวประเภทนี้ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น (ดร.ณิธิรุรักษ์, 2538, น. 82-83)

สอดคล้องกับ จรัสพิมพ์ อรรถนพพร ได้กล่าวถึงข้อดีและข้อเสียของการเสนอข่าวอาชญากรรมไว้ ดังนี้

1. การเสนอข่าวอาชญากรรม ทำให้ประชาชนได้รับรู้ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคมและมีความระมัดระวังป้องกันตนเองในการที่จะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ เพราะรู้ถึงวิธีการกระทำของคนร้าย
2. ชาวอาชญากรรมสะท้อนให้เห็นถึงสถานะของสังคมว่ามีความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด
3. มีส่วนในการช่วยชี้เบาะแสของคนร้ายและช่วยในการดูรูปคดีให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งในบางกรณีสามารถช่วยปกป้องผู้บริสุทธิ์ได้เช่นกัน
4. การเสนอข่าวอาชญากรรม การให้รายละเอียดเกี่ยวกับผู้กระทำความผิด เช่น ที่อยู่ รูปพรรณ จะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสืบสวนจับกุมคนร้ายได้ยาก เพราะผู้กระทำความผิดหวาดกลัว
5. การเสนอข่าวอาชญากรรมเป็นการชี้ช่องทางให้คนร้ายหลบหนีได้ นอกจากนี้ ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบในการกระทำความผิดได้เช่นกัน
6. บางกรณีหนังสือพิมพ์หรือสื่ออื่น ๆ ถูกใช้เป็นพยานศาลในการต่อสู้คดี ซึ่งเป็นผลเสียอาจทำให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นคดีได้

เนื่องจากชาวอาชญากรรมสามารถส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังนั้น จึงมีการเสนอแนวทางการรายงานข่าวอาชญากรรม เพื่อให้มีความเหมาะสมและเป็นแนวทางป้องกันไม่ให้การรายงานข่าวอาชญากรรมส่งผลกระทบเชิงลบต่อผู้อ่านชาวอาชญากรรมได้

นันทริกา คุ่มโพธิ์จัน (อ้างถึงใน ศรีลักษณ์ ศิลปี, 2539, น. 39-40) ได้ให้แนวทางในการนำเสนอไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. ต้องระวังการพาดหัวข่าว และการเขียนข่าว ไม่ใช้ภาษาหยาบคาย หรือใช้ข้อความที่จะนำไปสู่ความเสี่ยงเสียทางศีลธรรม

2. การระมัดระวังในการเลือกภาพประกอบที่อาจสะเทือนใจ อนาคต หรือยั่วอารมณ์

3. การให้รายละเอียดของข่าว อย่าพยายามเป็นการให้รายละเอียดที่เน้นภาพพจน์ในการนำเสนอวิธีการหรือการก่ออาชญากรรมอย่างละเอียด การนำเสนอข่าวอาชญากรรมควรแนะวิธีการนำเสนอในส่วนของการป้องกันและหาทางออกเพื่อให้ผู้รับผิดชอบออกมาเอาใจใส่

4. ควรเสนอข่าวอาชญากรรมในแต่ละวันให้มีอัตราส่วนเท่า ๆ กันกับการนำเสนอข่าวประเภทอื่น ๆ

5. การนำเสนอข่าวอาชญากรรมแต่ละครั้ง ควรให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหา

6. ต้องหาวิธีที่ให้อ่านทราบว่ามีผลของการประกอบอาชญากรรม จะได้รับโทษตามกฎหมาย หรือตามความผิด หรือถูกสังคมประณาม

7. ควรเลี่ยงการรายงานข่าวให้เกิดความรู้สึกว่าผู้กระทำผิดเป็นวีรบุรุษ

8. ระวังการนำเสนอข่าวที่อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์คนร้ายของเจ้าหน้าที่

9. ในการทำข่าวพยายามที่จะคำนึง พิจารณาอย่างรอบคอบว่าการรายงานข่าวจะไม่นำผลร้ายมาสู่พยานและรูปคดี

ด้าน ดร.ณี หิรัญรักษ์ (2538, น. 83-87) ได้เสนอแนวทางการรายงานข่าวอาชญากรรมว่า ต้องรายงานจากข้อเท็จจริงที่ได้รับจากสถานที่ทางราชการหรือหน่วยงานสาธารณสุข นักข่าวต้องระมัดระวังและคำนึงถึงความถูกต้องเสมอในการเขียนข่าว เนื่องจากความถูกต้องในการเขียนข่าวอาชญากรรมนั้น มีความสำคัญต่อหนังสือพิมพ์เพื่อการป้องกันไม่ให้ถูกฟ้องร้องในฐานหมิ่นประมาท ดังนั้น การรายงานข่าวอาชญากรรม หนังสือพิมพ์ควรใช้คำว่า “ผู้ต้องหา” หรือ “ผู้ต้องสงสัย” ในกรณีที่มีผู้ถูกจับกุม เพราะถูกสงสัยว่าจะมีการเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่เกิดขึ้น หนังสือพิมพ์จะต้องไม่ใช่คำว่า “ผู้กระทำผิด” หรือ “ฆาตกร” จนกว่าศาลจะตัดสินว่ามีความผิดจริง ไม่ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะร้ายแรงหรือมีผลกระทบมากอย่างไรก็ตาม ไม่ควรตัดสินหรือสรุปว่าบุคคลเหล่านั้นกระทำความผิดในหน้าหนังสือพิมพ์ รวมถึงต้องระมัดระวังไม่เขียนข้อความที่โน้มเอียงและแสดงให้เห็นว่าบุคคลเหล่านั้นมีความผิดจริง

นอกจากนี้ การรายงานข่าวอาชญากรรมประเภทการฆ่าตัวตาย หนังสือพิมพ์ควรต้องระวังการเขียนข่าวที่พาดพิงไปถึงสาเหตุของการเสียชีวิตของผู้ตาย แม้ว่าในบางกรณีหนังสือพิมพ์จะได้หลักฐานหรือข้อยืนยันที่ชัดเจนว่าการเสียชีวิตนั้นเป็นการฆ่าตัวตายก็ตาม แต่หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องรายงานด้วยความระมัดระวัง สำหรับวิธีการเขียนข่าวประเภทนี้ ควร

หลีกเลี่ยงการรายงานข่าวที่ให้รายละเอียดมากเกินไป เช่น กรรมวิธีของการฆ่าตัวตาย เพราะจะทำให้เกิดผลทางด้านลบมากกว่าด้านบวกแก่ประชาชนผู้อ่านโดยทั่วไป

สำหรับการเสนอข่าวอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับสตรีและเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ มักได้รับการร้องเรียนว่ามีการนำเสนอที่ไม่เหมาะสมและอาจเข้าข่ายเป็นการละเมิดจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ สิทธิมนุษยชนและกฎหมายโดยหนังสือพิมพ์ ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์เป็นไปตามกรอบจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ โดยให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานและป้องกันการนำเสนอข่าวและภาพข่าวที่หมิ่นเหม่ต่อการละเมิดจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์

สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ (2550, น. 40) จึงได้มีการกำหนดแนวทางการนำเสนอข่าวสตรีและเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ ซึ่งผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ต้องไม่ลงตีพิมพ์ชื่อ ชื่อสกุลหรือตำบลที่อยู่ของผู้หญิงหรือเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ รวมทั้งชื่อ ชื่อสกุลและตำบลที่อยู่ของญาติของผู้เสียหาย ไม่ว่ากรณีใด ๆ หรือสิ่งที่ทำให้รู้หรือสามารถรู้ได้ว่าสตรีหรือเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศเป็นใคร

2. ในกรณีที่สตรีและเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ต้องเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เสียชีวิต ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณหรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของครอบครัวผู้เสียชีวิตหรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

3. การพาดหัวข่าว โปรมข่าว หรือการนำเสนอรายละเอียดของเนื้อหาข่าวสตรีหรือเด็กที่ถูกละเมิดทางเพศ จะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง ทั้งในเรื่องการใช้ภาษาและการคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชนและไม่ตอกย้ำให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องเพศ อันเนื่องมาจากการละเมิดทางเพศนั้น

จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการกำกับและดูแลการนำเสนอข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์ได้มีการเสนอแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อให้หนังสือพิมพ์ได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบและผลกระทบด้านลบของข่าวอาชญากรรม ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อผู้อ่านในสังคมได้

กล่าวโดยสรุป หนังสือพิมพ์ควรนำเสนอข่าวอาชญากรรมด้วยความระมัดระวังและปฏิบัติตามแนวทางการนำเสนอข่าวอาชญากรรมอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อผู้อ่านในสังคม สำหรับแนวทางการนำเสนอข่าวอาชญากรรมในหน้าหนังสือพิมพ์ ผู้ศึกษานำไปประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบรรณาธิการข่าว เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการนำเสนอข่าว

อาชญากรรมของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ซึ่งผู้ศึกษาจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาอภิปรายผลเกี่ยวกับประเด็นความรับผิดชอบและตระหนักถึงผลกระทบต่อผู้อ่านจากพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์

แนวคิดเกี่ยวกับพาดหัวข่าว

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับพาดหัวข่าว โดยแบ่งเป็นความหมายของพาดหัวข่าว หน้าที่และวัตถุประสงค์ของพาดหัวข่าว การเขียนหัวข่าวที่ดีและลักษณะการพาดหัวข่าว ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ความหมายของพาดหัวข่าว

หัวข่าว (Headline) คือ ส่วนบนสุดของข่าวเป็นส่วนที่อยู่เหนือจากเนื้อข่าว ทำหน้าที่บอกผู้อ่านให้ทราบถึงสาระสำคัญของข่าว และเป็นส่วนประกอบสำคัญในการจัดหน้าหนังสือพิมพ์ หัวข่าวอาจมีขนาดแตกต่างกันตามความสำคัญของข่าวที่ได้รับการประเมินแล้วจากบรรณาธิการ แต่สาระในหัวข่าวจะต้องเป็นประเด็นที่สำคัญที่สุดและเป็นสิ่งที่น่าสนใจมากที่สุดสำหรับผู้อ่าน การเขียนหัวข่าวต้องสรุปประเด็นสำคัญและน่าสนใจที่สุดของข่าวมาเขียนให้ได้ใจความในภาษาที่ง่ายแก่การเข้าใจ บนข้อจำกัดของพื้นที่กระดาษ ข้อความในหัวข่าวจึงต้องสั้น กระชับ รัดกุม และสื่อความหมายได้ครบถ้วนตามประเด็นข่าว (มาลี บุญศิริพันธ์, 2534, น. 94) ในการเขียนหัวข่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ความพยายามและประสบการณ์ โดยทั่วไปมักเป็นบุคคลระดับหัวหน้าข่าว หรือบรรณาธิการข่าวหรือนักข่าวอาวุโส (วันดี ทองเอก, 2538, น. 70-71)

นอกจากนี้ ประชัน วัลลิโก (อ้างถึงใน ปุณณรัตน์ พิงคานนท์, 2548, น. 112) ยังได้ให้คำนิยามของพาดหัวข่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า ประเด็นที่สำคัญที่สุดของข่าวจะได้รับการหยิบยกขึ้นมาเขียนไว้เป็นหัวข่าว โดยหลักการแล้วจะมีคำหลัก (keywords) สำหรับบอกน้ำหนักรวบรวมของข่าว เรื่องนี้จัดว่ามีความสำคัญอย่างมาก เพราะหลักการเขียนข่าวที่ดีนั้นจะดำเนินเรื่องโดยเรียงตามลำดับความสำคัญ หากผู้เขียนข่าวได้พยายามพิจารณาเลือกประเด็นที่สำคัญที่สุดออกมาเขียนในรูปประโยคสั้น ๆ ที่มีความยาวจำกัด เพื่อให้เหมาะกับเนื้อที่ว่างในหน้าหนังสือพิมพ์ที่มีอยู่ และเน้นด้วยการใช้อักษรที่มีขนาดใหญ่แล้ว ยิ่งจะทำให้ข่าวนั้นเด่นยิ่งขึ้นไปอีก นอกจากนี้ หัวข่าวยังเกี่ยวข้องกับยอดจำหน่ายของหนังสือพิมพ์ในแต่ละวัน หากตัวเนื้อข่าวดีแต่พาดหัวข่าวไม่ดีก็อาจส่งผลต่อการขายได้ ถ้าหากตัวเนื้อข่าวดีและพาดหัวข่าวไว้ดี หนังสือพิมพ์จะขายได้ดีมากในวันนั้น

นอกจากนี้ รูปแบบและลีลาการพาดหัวข่าวยังถือเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับด้วย

พาดหัวข่าว คือ การนำประเด็นสำคัญของข่าวมาพาดหัวหนังสือพิมพ์ เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่ามีเรื่องอะไรเกิดขึ้นบ้าง โดยใช้ตัวอักษรตัวใหญ่กว่าธรรมดา ใช้เพียงข้อความสั้น ๆ แต่สามารถเสนอสาระสำคัญให้แก่ผู้อ่านได้พิจารณาเลือกอ่านรายละเอียดข่าวที่ตนสนใจได้ ทั้งยังสามารถบอกภาพลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ ด้วย การพาดหัวข่าวจะต้องใช้ทักษะการเลือกถ้อยคำภาษาอย่างมาก เพราะต้องดึงดูดความสนใจและกระทบต่อความรู้สึกของผู้อ่านไปพร้อม ๆ กับการใช้ถ้อยคำที่สั้นที่สุดให้สามารถอธิบายเนื้อความข่าวได้มากที่สุด โดยอาจใช้คำที่รุนแรง คำแสดง ภาษาเฉพาะกลุ่ม ใช้สำนวน หรือเครื่องหมายวรรคตอนต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป พาดหัวข่าวสามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกด้วยการใช้สีสรร ตัวอักษรสั้นง่ายแก่การเข้าใจ กระชับ ได้ใจความ สามารถรวบรวมประเด็นสำคัญและกระตุ้นให้ผู้อ่านที่พบเห็นเกิดความต้องการซื้อหนังสือพิมพ์ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเพิ่มยอดขายและสร้างการจดจำชื่อหนังสือพิมพ์จากบุคลิกลักษณะการพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ ด้วย ซึ่งการพาดหัวข่าวอาชญากรรมยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่หนังสือพิมพ์ต้องการให้อยู่ในความสนใจของผู้อ่านและสังคมได้เช่นกัน

หน้าที่และวัตถุประสงค์ของพาดหัวข่าว

วันดี ทองงอก (2538, น. 70-71) ได้สรุปถึงหน้าที่และวัตถุประสงค์ของหัวข่าวไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ดึงดูดความสนใจจากผู้อ่าน ผู้ชม ผู้ฟัง
2. ประหยัดเวลาแก่ผู้อ่าน ผู้ฟัง ที่สามารถทราบเรื่องราวได้ทันทีจากหัวข่าว ว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง
3. ลำดับความสำคัญของข่าวหรือลำดับคุณค่าของข่าวจากการใช้ตัวอักษรที่มีขนาดภายในพื้นที่ที่แตกต่างกัน ถ้าตัวใหญ่มากในพื้นที่มากแสดงว่าข่าวนั้นมีคุณค่าหรือมีความสำคัญสูงสุดในวันนั้น
4. สร้างความสวยงามแก่หน้าหนังสือพิมพ์

สำหรับทักษะของ ปุณณรัตน์ พิงคานนท์ (2548, น. 112-113) ได้เพิ่มเติมหน้าที่ของ หัวข่าวที่สำคัญเป็น 6 ประการ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ดึงดูดความสนใจ ขนาดตัวอักษรที่ใช้ในการพาดหัวหนังสือพิมพ์จะมีขนาดใหญ่กว่าตัวอักษรที่ใช้กับส่วนอื่นของข่าว จึงสามารถช่วยดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้หันมาสนใจอ่านหัวข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับได้

2. หน้าที่จัดลำดับความสำคัญของข่าว หากข่าวใดมีความสำคัญมากจะพิมพ์หัวข่าวด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่ หลายคอลัมน์ หรือใหญ่กว่าข่าวหัวอื่น ๆ รวมถึงการให้สีสันตัวอักษรที่แตกต่างกันออกไปด้วย ส่วนข่าวที่มีความสำคัญรองลงมา จะมีขนาดตัวอักษรที่เล็กลดหลั่นกันไปตามลำดับความสำคัญของข่าว

3. หน้าที่ให้ข้อเท็จจริงหรือแจ้งข่าว หัวข่าวจะต้องมีลักษณะสรุปเรื่องราวหรือเท็จจริงให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องเหตุการณ์นั้นได้พอสังเขป กล่าวคือ สามารถบอกเรื่องหรือข้อเท็จจริงที่สำคัญได้อย่างน่าสนใจ เพื่อให้ผู้อ่านสนใจติดตามอ่านตัวเนื้อข่าวต่อไป

4. หน้าที่ในการขายข่าว คำว่า “ขายข่าว” ในที่นี้หมายถึง หัวข่าวทำหน้าที่ดึงดูดให้ผู้อ่านสนใจอ่านข่าวนั้น และชี้ชวนหรือจูงใจให้ผู้อ่านติดตามอ่านข่าวตั้งแต่ต้นจนจบ

5. หน้าที่ช่วยในการจัดหน้าหนังสือพิมพ์ โดยทั่วไปมักยึดหลักความสมดุล หมายถึง จะต้องวางองค์ประกอบที่เปรียบเหมือนน้ำหนักไปถ่วงดุลในการจัดหน้า เช่น การวางพาดหัวภาพประกอบ และความนำ ไว้ในตำแหน่งที่เหมาะสม โดยมีจุดศูนย์ถ่วงอยู่ตรงกลางหน้าหนังสือพิมพ์ตามแนวดิ่ง ซึ่งพาดหัวจะเป็นตัวถ่วงดุลที่สำคัญ

6. หน้าที่บอกตำแหน่งของข่าวในหน้าต่อ หัวข่าวที่ทำหน้าที่บอกถึงตำแหน่งข่าวในหน้าต่อ เรียกว่า หัวข่าวต่อ (jump head) การที่ต้องใช้หัวข่าวต่อเพราะข่าวที่ลงในหน้า 1 หรือหน้าอื่นมักจะไม่จบในหน้าเดียว จำเป็นที่จะต้องนำตัวเนื้อข่าวไปต่อในหน้าอื่น หัวข่าวต่อจึงมีหน้าที่บอกให้ผู้อ่านทราบว่าต้องอ่านตัวเนื้อข่าวต่อหน้าใดของหนังสือพิมพ์ โดยหัวข่าวกับหัวข่าวต่อจะใช้ข้อความที่ใกล้เคียงกัน เพื่อสื่อให้ทราบว่าเป็นเรื่องเดียวกัน

นอกจากนี้ หน้าที่และวัตถุประสงค์ของหัวข่าวที่สำคัญอีกประการหนึ่ง นอกเหนือจากที่นักวิชาการทั้งสองท่านได้กล่าวถึงแล้วข้างต้นนั้น คือ หัวข่าวนั้นสามารถสร้างบุคลิกของหนังสือพิมพ์ได้ ลักษณะการพาดหัว การใช้ภาษา และเลือกตัวอักษรของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ มักไม่เหมือนกัน และโดยสำนวนภาษา ลักษณะรูปแบบตัวอักษรที่ใช้สม่ำเสมอจะทำให้ผู้อ่านเกิดความคุ้นเคยกับลักษณะเฉพาะของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ซึ่งอาจสังเกตได้ว่า ในฐานะผู้อ่านเราจะสามารถบอกชื่อหนังสือพิมพ์ได้อย่างถูกต้อง เพียงดูลักษณะการพาดหัวข่าวและการจัดหน้า

ของหนังสือพิมพ์เท่านั้น สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นสัญลักษณ์เฉพาะตัวของหนังสือพิมพ์อีกทางหนึ่งซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านมีความคุ้นเคยกับหนังสือพิมพ์ที่อ่านประจำอยู่เสมอ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2534, น. 95)

หน้าที่และวัตถุประสงค์ของพาดหัวที่นักวิชาการได้ให้คำจำกัดความไว้นั้น โดยส่วนใหญ่ มักสอดคล้องกัน ไม่ว่าจะเป็น การดึงดูดความสนใจ บอกลำดับความสำคัญของข่าว สรุปใจความและสาระสำคัญของข่าว ตลอดจนการช่วยในการจัดหน้าเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพของหนังสือพิมพ์ ล้วนแล้วแต่เป็นหน้าที่ที่มีส่วนสำคัญในการเพิ่มยอดขายให้กับหนังสือพิมพ์แทบทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้เอง เพื่อมิให้องค์กรธุรกิจหนังสือพิมพ์คำนึงถึงแต่ผลกำไรเพียงอย่างเดียว จนละเลยถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสังคมผ่านลีลาการเขียนหัวข่าวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการ “ขายข่าว” จึงต้องมีการวางกรอบในการเขียนหัวข่าวที่ดี ดังจะได้ทราบต่อไปนี้

หลักการเขียนหัวข่าวที่ดี

การเขียนพาดหัวข่าว เป็นการใช้ภาษาและถ้อยคำลักษณะบอกกล่าวสั้น ๆ กระชับ และสื่อความหมายได้ในทันที จึงนิยมใช้ถ้อยคำที่ดึงดูดความสนใจและเร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านซื้อหนังสือพิมพ์ เนื่องจากต้องการติดตามอ่านเนื้อหาข่าวด้านใน อย่างไรก็ตาม การนำเสนอพาดหัวข่าวที่ไม่เหมาะสมและคำนึงถึงผลประโยชน์ด้านยอดขายเพียงประการเดียวนั้น สามารถส่งผลกระทบเชิงลบต่อผู้อ่านในสังคมได้ จึงต้องมีการกำหนดแนวทางการเขียนพาดหัวข่าวที่เหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ซึ่งสามารถสรุปหลักในการเขียนหัวข่าวที่ดี ได้ 10 ประการ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2534, น. 96) คือ

1. หัวข่าวจะต้องเป็นข้อสรุปของประเด็นสำคัญทั้งหมดของข่าว
2. หัวข่าวควรครอบคลุมสาระสำคัญที่ผู้อ่านอยากรู้ โดยให้ความสมบูรณ์พอ ๆ กับบรรณานำ
3. ตามหลักการแล้ว บรรณาธิการมักเขียนหัวข่าวหลังจากอ่านสรุปประเด็นสำคัญของบรรณานำ
4. ต้องให้แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในข่าวเท่านั้น ห้ามใส่ความเห็นหรือข้อวินิจฉัยลงไป
ในหัวข่าว
5. เขียนหัวข่าวในลักษณะปัจจุบันกาลหรืออนาคตกาล ไม่ใช่คำที่เป็นอดีตกาล
6. อักษรทุกคำในหัวข่าวต้องมีความหมายชัดเจน

7. เขียนให้กระชับ สั้น ได้ใจความ
8. ใช้ภาษาที่แสดงถึงรสนิยมที่ดี
9. เน้นกริยา กรรม ที่แสดงถึงการกระทำมากกว่าการถูกกระทำ
10. ใช้ประโยคกระชับ สื่อความหมายครบถ้วน

การเขียนพาดหัวข่าวที่ดีต้องสามารถสรุปประเด็นสำคัญทั้งหมดของข่าวให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจทันทีหลังอ่านพาดหัวข่าว จึงจำเป็นต้องในคำที่สั้น กระชับและชัดเจน นอกจากนี้ การใช้ภาษาที่แสดงถึงรสนิยมที่ดี ก็เป็นสิ่งสำคัญที่หนังสือพิมพ์ควรจะตระหนัก เนื่องจากการใช้ภาษาที่มีรสนิยมที่ดีสามารถจัดผลกระทบทางด้านลบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้อ่านได้อย่างมาก

ลักษณะของภาษาพาดหัวข่าว

สมพงศ์ วิทย์ศักดิ์พันธ์ (2552) ได้รวบรวมและนำเสนอลักษณะเด่น ๆ ของภาษาพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ไว้ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ภาษาแสดงความรุนแรง มักเลือกคำกริยาและคำขยายกริยา ในการสื่อความรู้สึก และเพื่อให้เกิดภาพจินตนาการทันทีที่อ่าน เพื่อให้เกิดอารมณ์เศร้า หวาดกลัวไปตามข่าว เพื่อให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถแบ่งประเภท ดังนี้

1.1 ภาษาแสดงความรุนแรงในข่าวอาชญากรรมประเภทฆาตกรรม ในข่าวประเภทนี้นับได้ว่าเป็นข่าวที่มีคำแสดงความรุนแรงมากที่สุด การเลือกใช้คำกริยาและคำขยายกริยา หากเป็นการฆาตกรรมข่มขืนก็มักใช้คำบรรยายสภาพศพ เช่น ฆ่าเปลือย ฆ่าตัดพวงจุก รีด ถลกหนังหัว หรือบรรยายถึงวิธีการฆ่า เช่น ทิชชูยัดปาก

1.2 ภาษาแสดงความรุนแรงในข่าวอาชญากรรมประเภทภัยธรรมชาติ โดยกล่าวถึงภัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นน้ำท่วม พายุคลื่นลม โรคระบาด การเลือกใช้คำมีทั้งคำนามและคำขยายนาม คำกริยาและคำขยายกริยา ส่วนใหญ่จะเลือกใช้คำที่เกินความจริงเพื่อให้เห็นความน่ากลัวของภัยธรรมชาติ เช่น พายุฝนถล่ม จมพินาศ

1.3 ภาษาแสดงความรุนแรงในข่าวอาชญากรรมประเภทอุบัติเหตุ เลือกใช้คำที่เห็นภาพความน่ากลัวสยดสยอง โดยเลือกใช้คำกริยาและคำขยายกริยา การใช้คำที่มีความหมายแฝง เช่น เชือด คำศัพท์แสลง เช่น บี้ม ซึ่ง กระชก คำขยายที่เร้าอารมณ์ เช่น ย่างสด รถชนดับ และการใช้คำขยายผิดที่ เช่น ไฟไหม้สยดอย่างเด็ก 6 ศพ

2. ภาษาสร้างสีสันเป็นการสร้างภาษาด้วยการใช้คำขยายและการตั้งฉายา ทำให้ดูมีลักษณะรุนแรงและน่าสนใจ ในการตั้งฉายานั้นจึงต้องให้เหมาะสมกับการสื่อความหมายของข่าว

และการใช้คำขยายเพื่อให้เห็นภาพได้ชัดขึ้นมากกว่าจะใช้คำธรรมดา การเลือกใช้คำที่มีสีสันทำให้ภาษามีชีวิตและน่าสนใจ

3. ภาษาที่บอกจุดยืน ความรู้สึกและทัศนะทางการเมืองและสังคมของหนังสือพิมพ์หรือนักหนังสือพิมพ์ ภาษาในลักษณะนี้ดูจากการเลือกคำฉายา คำขยาย การตั้งฉายาโดยสรุปจากความคิดความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ในสังคม การพาดหัวข่าวลักษณะนี้ จะเลือกใช้คำตั้งฉายาโดยอาจจะนำเอาอาชีพที่เป็นอยู่ ลักษณะทางร่างกายที่สามารถสังเกตเห็นได้ง่าย หรือสัญลักษณ์ของบุคคลนั้น ๆ ประกอบกับพฤติกรรมที่ตกเป็นข่าว เพื่อสร้างภาษาให้น่าสนใจ

4. ภาษาที่เป็นกันเอง ภาษาพูดธรรมดาทั่วไป โดยการใช้คำสะแลง คำคนอง การใช้สำนวนภาษาต่าง ๆ ที่เข้าใจง่าย ซึ่งเป็นถ้อยคำง่าย ๆ บ่งบอกถึงทัศนะของหนังสือพิมพ์ไว้อย่างชัดเจนด้วยเช่นกัน ทั้งในแง่การเลือกคำที่เป็นกริยาหรือคำขยายนามหรือคำขยายกริยา คำที่ใช้ในการพาดหัวข่าวเป็นคำที่เหมือนกับภาษาชาวบ้าน ซึ่งสามารถผสมผสานไปกับอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อเหตุการณ์ บุคคลหรือสิ่งของ ทำให้คนทั่วไปเกิดความรู้สึกว่าภาษาเหล่านี้ คือภาษาของเขาเอง เข้าใจง่าย ทำให้เหมือนกับเป็นหนังสือพิมพ์ที่พวกเขาอ่านได้ง่ายเข้าใจง่าย เพื่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างชัดเจน

ความหมายและหน้าที่ของหัวข่าว ตลอดจนลักษณะของภาษาพาดหัวข่าว หนังสือพิมพ์ต่างมุ่งเน้นไปที่ความสำคัญด้านการกระตุ่นยอดขายให้กับหนังสือพิมพ์ดังที่ได้นำเสนอไปแล้ว ดังนั้น การเขียนหัวข่าวโดยคำนึงถึงกรอบแห่งจรรยาบรรณและรากฐานของรสนิยมอันดี จึงเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์พึงกระทำ เนื่องจากหนังสือพิมพ์มิใช่สินค้าโดยทั่วไป แต่หนังสือพิมพ์เป็นเหมือนคลังความรู้ สามารถชี้นำประชาคมติและมีส่วนในการกำหนดคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนผู้อ่านทั้งประเทศอีกประการหนึ่งด้วย

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับพาดหัวข่าว ทั้งทางด้านความหมาย หน้าที่และวัตถุประสงค์ การเขียนหัวข่าวที่ดี รวมถึงลักษณะของการพาดหัวข่าว ซึ่งผู้ศึกษาสามารถนำไปประกอบการอภิปรายผล โดยเปรียบเทียบกับมุมมองของกลุ่มผู้อ่านส่วนใหญ่ที่มีต่อพาดหัวข่าวอาชญากรรม ด้านลักษณะภาษาและการใช้ถ้อยคำในพาดหัวข่าวอาชญากรรม

แนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนกับสังคม

สุกัญญา บุรณเดชาชัย (2550, น. 122-135) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผล” ของการสื่อสารมวลชนว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหรือข้อแตกต่าง (change of discrepancy) ซึ่งเกิดขึ้นกับบุคคลหรือกลุ่มคนอันเนื่องมาจากข่าวสาร (message) ที่ได้รับจากสื่อมวลชน ซึ่งใน

การศึกษาถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อสังคม เป็นการศึกษาถึงผลกระทบของสื่อมวลชนที่อาจเกิดขึ้นทุกระดับในสังคม ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของสื่อมวลชน จึงหมายถึง “อิทธิพล” (influence) ของสื่อมวลชนที่สามารถก่อให้เกิดทัศนคติ พฤติกรรม หรือการกระทำของบุคคลหรือสังคมส่วนรวมจากสื่อมวลชนโดยตรง จากข่าวสาร รูปแบบและวิธีการเสนอข่าวสารในสังคม

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารนั้น เกิดขึ้นได้ตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบันทางสังคม วัฒนธรรม และสังคมทั้งหมด โดยอาจเกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งให้ผลกระทบทันทีและเป็นเวลานาน ซึ่งสื่อมวลชนเปรียบเสมือน “สื่อ” (mediating) หรือมีส่วนร่วม (contributory) อย่างหนึ่งที่สามารถส่งผลกระทบต่อผู้รับสารมากกว่าจะเป็นสาเหตุของผลกระทบนั้น ๆ

อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม (Media Effects)

สื่อมวลชนสามารถก่อให้เกิดผลกระทบด้วยการสร้างอิทธิพลเหนือผู้รับสารอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. การกระตุ้น (activation) กระตุ้นและผลักดันให้เข้าไปในทิศทางที่สื่อมวลชนต้องการให้เป็น ซึ่งลักษณะการกระตุ้นของสื่อมวลชนสามารถแบ่งได้ 4 ขั้นตอน คือ

1.1 เพิ่มความสนใจข่าวสาร (interesting) เช่น การโฆษณาชวนเชื่อเพื่อกระตุ้นให้ความสนใจของผู้รับที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ มีสูงขึ้น

1.2 เพิ่มปริมาณเปิดรับข่าวสาร (exposure) เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับสนใจข่าวสารแล้วยอมจะเพิ่มปริมาณเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้น

1.3 เลือกเสนอข่าวสาร (selective) โดยปกติผู้รับสารจะเลือกรับสารที่สอดคล้องกับคุณลักษณะบางอย่างของผู้รับสาร เช่น อาชีพ การศึกษา ความเชื่อ ความชอบ ฯลฯ ดังนั้น สื่อมวลชนจะจำกัดข่าวสารด้วยการเลือกเสนอข่าวสารที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

1.4 ก่อรูปการตัดสินใจ (crystallized) การตัดสินใจของผู้รับสารจะมีรูปแบบตามทิศทางที่สื่อมวลชนต้องการและสอดคล้องกับลักษณะได้เปรียบเสียเปรียบของผู้รับสารแต่ละคนอย่างมากที่สุด

2. การเป็นแรงเสริม (reinforcement) ด้วยการให้ข่าวสารข้อมูลแก่ผู้รับสารเพื่อให้ความสนใจในสิ่งที่จะทำต่อไป กล่าวคือ เนื้อหาในสื่อมวลชนสามารถเป็นแรงเสริมต่อทัศนคติ

ค่านิยมและความเชื่อของผู้รับสารได้ เช่น ถ้าผู้รับสารนั้นมีความเชื่อด้านการใช้ความรุนแรงอยู่แล้ว ความรุนแรงในสื่อมวลชนก็จะช่วยเสริมความเชื่อดังกล่าวให้หนักแน่นขึ้น ในทางกลับกัน หากผู้รับสารไม่ชอบความรุนแรงก็จะคัดลอกการรับรู้ โดยการหลีกเลี่ยงความรุนแรงที่ปรากฏในสื่อมวลชน ซึ่งจะมองว่าความรุนแรงดังกล่าว ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทุกข์ทรมาน ควรหลีกเลี่ยงเป็นอย่างยิ่ง

3. การเปลี่ยนแปลง (convert) ข้อมูลข่าวสารที่สื่อมวลชนนำเสนอสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้รับสารได้ เช่น หากผู้รับสารมีทัศนคติที่ดีหรือรู้สึกสงสารเด็กเล่เล่นที่มีอาชีพขอทาน แต่หากสื่อมวลชนนำเสนอว่า เด็กเล่เล่นมักนำเงินที่ได้จากการขอทานไปซื้อ ยาเสพติด เล่นการพนันหรือเล่นเกม ผู้รับสารก็สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อเด็กเล่เล่น จากชอบเป็นไม่ชอบได้

ทั้งนี้ อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อสังคมสามารถเกิดขึ้นได้ 2 ระดับ คือ

1. ระดับบุคคล อิทธิพลที่สื่อมวลชนมีต่อบุคคลย่อมแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสื่อมวลชนแต่ละประเภท และเกิดผลกระทบหลายประการต่อบุคคล ในที่นี้ ผู้ศึกษาจึงสรุปผลกระทบแต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับงานวิจัยที่ต้องการศึกษาเท่านั้น ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 ผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (behavior change) เกิดจากบุคคลเปิดรับสื่อมวลชนและสะสมความรู้ไว้เป็นเวลานาน แต่จะมีผลต่อพฤติกรรมเพียงใดขึ้นอยู่กับตัวแปรของอายุ ประเภทของสื่อแต่ละชนิดด้วย

ผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้รับสารมีทฤษฎีที่อธิบายเรื่องนี้ได้ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีให้แบบอย่าง (modeling) และทฤษฎีให้ความหมาย (meaning) ซึ่งทั้งสองทฤษฎีต่างแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนเป็น “ครู” ของเด็กและผู้ใหญ่ด้วยการให้เนื้อหาที่สะสมเป็นเวลานานจนสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมได้ กล่าวคือ ทฤษฎีแบบอย่างถือว่าพฤติกรรมที่ตัวละครแสดงออกมาสามารถเป็นแบบอย่างแก่ผู้ดูได้ บางสถานการณ์ผู้ดูจะลอกเลียนแบบจนถือเป็นพฤติกรรมของตนเองด้วยวิธีการ 3 รูปแบบ ดังนี้

1.1.1 เปิดรับ (Exposed) โดยถือว่าเป็นพฤติกรรมสำหรับใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

1.1.2 พยายามลอกเลียนหรือปรับปรุง (reproduce) พฤติกรรมนั้นให้สอดคล้องกับสถานการณ์แบบเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน

1.1.3 นำพฤติกรรม (adopted) ซึ่งสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ แต่บุคคลจะเลียนแบบหรือนำพฤติกรรมจากสื่อมวลชนไปใช้ขึ้นอยู่กับ

- เป็นพฤติกรรมที่เหมือนกับตัวเอง

- มีสถานการณ์บางอย่างซึ่งบุคคลต้องการชี้แนะทางปฏิบัติ
- พฤติกรรมบางอย่างถูกเน้นย้ำว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี นำไปใช้แก้

ปัญหาได้

สำหรับสื่อหนังสือพิมพ์ก็สามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลียนแบบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กและเยาวชน เนื่องจากปัจจุบันเนื้อหาของหนังสือพิมพ์บางฉบับมุ่งเสนอข่าวอาชญากรรม ข่าวเกี่ยวกับเพศ และใช้ถ้อยคำที่มีความรุนแรงน่าหวาดเสียวและไม่เหมาะสม เมื่อข่าวสารได้นำเสนอออกสู่สังคมในลักษณะเช่นนั้นก็อาจมีผลกระทบต่อเด็กและมีการเลียนแบบนำไปใช้ หากได้อ่านเรื่องราวเช่นนั้น ในกรณีที่คน ๆ นั้นมีแนวโน้มเอียงที่จะมีพฤติกรรมแบบนี้อยู่แล้ว

Joseph T. Klapper (อ้างถึงใน สุภัทญา บุรณเดชาชัย, 2550, น.126-127) ได้กล่าวถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สื่อประเภทนี้ว่า นอกจากจะทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมและสร้างนิสัยเกี่ยวกับอาชญากรรมแล้ว ยังเป็นการกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวและรุนแรงในยามคับขัน ตลอดจนทำให้บุคคลที่ติดตามข่าวสารความรุนแรงที่นำเสนอในสื่อเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมและจิตวิทยา ซึ่งอาจส่งผลกระทบในด้านบวกและด้านลบแก่บุคคลที่รับข่าวสารนั้น

ทฤษฎีเป็นแบบอย่างมีอิทธิพลต่อการเลียนแบบของบุคคล เช่น อิทธิพลของสื่อมวลชนในการเชื่อมโยงกันระหว่างสิ่งเร้าหรือเหตุการณ์ในสื่อมวลชนกับการตอบสนองหรือพฤติกรรมของบุคคล ส่วนทฤษฎีการแปลความหมาย (Meaning theory) มองว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลที่เกิดจากความเข้าใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลทุกคนที่บุคคลมีต่อเหตุการณ์ ซึ่งถือว่าเป็นความหมายร่วมกันในสังคม

1.2 ผลต่อความก้าวร้าวรุนแรงและอาชญากรรม (violence, aggressive and crime) นักทฤษฎีการสื่อสารได้ตั้งข้อสมมุติฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของการสื่อสารมวลชนต่อความก้าวร้าวรุนแรง ไว้แตกต่างกัน ดังนี้

1.2.1 ทฤษฎีการผ่อนคลาย (catharsis theory) เชื่อว่า การมีโอกาสดูรับสื่อมวลชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรงจะช่วยปลดปล่อยหรือบรรเทาความรู้สึกที่อยากแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวลงได้

1.2.2 ทฤษฎีกระตุ้น (aggressive cues or stimulating effects theory) มีข้อสันนิษฐานว่า การเปิดรับสิ่งเร้าของความก้าวร้าวจะไปกระตุ้นระดับการปลุกเร้าทางจิตใจและร่างกาย จนอาจถึงขั้นการแสดงพฤติกรรมในทางก้าวร้าวรุนแรงได้

1.2.3 ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการสังเกต (observation learning theory) กล่าวว่า คนทั่วไปสามารถเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าว โดยการสังเกตลักษณะพฤติกรรมก้าวร้าวจากสื่อมวลชน เมื่อสถานการณ์เอื้ออำนวย เช่น วิธีการฆ่า การทรมาน การช่มเหล่งแกผู้อื่น ฯลฯ

1.2.4 ทฤษฎีแรงเสริม (reinforcement theory) เชื่อว่า สื่อมวลชนสามารถเป็นเพียงแรงเสริมความรุนแรงหรือแรงเสริมการต่อต้านความก้าวร้าวรุนแรงที่มีอยู่แล้ว Hovland ได้อธิบายว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลในการเสริมย่ำปัจเจกบุคคลในด้านความคิด (cognitive learning) ด้านความรู้สึก (affective response) ด้านการกระทำ (conative effect) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- อิทธิพลของสื่อมวลชนในการเสริมย่ำด้านความคิดของปัจเจกบุคคล (cognitive learning) เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในขั้นเริ่มแรก ในการศึกษาการจดจำเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง กลุ่มผู้อ่านที่มีแนวโน้มยอมรับความรุนแรงจะจดจำการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงที่นำเสนอทางสื่อมวลชนได้มากกว่ากลุ่มผู้อ่านที่ปฏิเสธความรุนแรง

- อิทธิพลของสื่อมวลชนในการเสริมย่ำด้านความรู้สึก (affective response) เป็นผลกระทบที่มีต่อความชอบ ไม่ชอบ ความคิดเห็น ทศนคติ

- อิทธิพลของสื่อมวลชนในการเสริมย่ำด้านการกระทำ (cognitive effect) เมื่อปัจเจกบุคคลเปิดรับสารแล้วเกิดความชอบ หรือสอดคล้องกับความคิด ทศนคติเดิมที่มีอยู่ ปัจเจกบุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงหรือสมัครใจแสดงพฤติกรรมตามที่สิ่งเร้าหรือเนื้อหาสารนำเสนอ

1.2.5 ทฤษฎีการปลูกฝัง (cultivation theory) เห็นว่า สื่อมวลชนมีผลต่ออารมณ์ความกลัว ความกังวลใจ และความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในสังคม

อิทธิพลของสื่อมวลชนจะส่งผลกระทบต่อบุคคลที่ยอมรับอยู่กับความแตกต่างของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากการสั่งสมความรู้จากสื่อมวลชนมาเป็นเวลานาน เช่น การเปิดรับ การพยายามลอกเลียนแบบหรือปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่สื่อมวลชนได้นำเสนอ นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังสามารถส่งผลกระทบต่อการเกิดพฤติกรรมเลียนแบบและสร้างนิสัยเกี่ยวกับอาชญากรรม สื่อมวลชนมีอิทธิพลด้วยการเป็นแรงเสริมย่ำด้านความรู้สึกและการกระทำจากทศนคติเดิมที่มีอยู่ รวมถึงการกระตุ้นให้บุคคลแสดงความก้าวร้าวและรุนแรงออกมาเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่คับขัน ตลอดจนการปลูกฝังความกลัว ความกังวลใจ และความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในสังคม ซึ่งสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลได้

ดังนั้น ผู้ศึกษานำแนวคิดเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนในระดับบุคคลมาอภิปรายเกี่ยวกับผลกระทบของพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย เพื่อให้ทราบถึงอิทธิพลของข่าวอาชญากรรมที่สามารถส่งผลกระทบต่อผู้อ่านได้ในลักษณะใดบ้าง ซึ่งผู้ศึกษาจะอธิบายภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชน

2. ระดับสังคม อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อสังคมสามารถสร้างอิทธิพลเหนือความเชื่อ ค่านิยม ความดี ความเลว โดยเฉพาะการไหลของข่าวสารจากสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่อง จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในที่สุด ซึ่งผู้ศึกษาได้สรุปผลกระทบแง่ต่าง ๆ ของสื่อมวลชนที่สามารถทำให้เกิดและแพร่กระจายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ คือ

2.1 ผลต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม (cultural transmission) สื่อมวลชนเปรียบเสมือนกระจกเงาของสังคม ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงบรรทัดฐานและค่านิยม ซึ่งสังคมยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ดีมีคุณค่าควรแก่การเผยแพร่ รวมถึงการทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมไปสู่คนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นการช่วยส่งเสริมค่านิยมและพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังทำหน้าที่ส่งผ่านบรรทัดฐานของสังคมผ่านทางกระบวนการตีความข่าวสารต่าง ๆ ที่ส่งมายังสื่อมวลชนอีกด้วย โดยบรรณาธิการ คอลัมนิสต์ จะเป็นผู้โน้มน้าวใจผู้รับสารว่า ควรคิดควรตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นต่าง ๆ ทางสังคมอย่างไร

2.2 ผลของสื่อมวลชนต่อการควบคุมทางสังคม (social control) การควบคุมทางสังคม หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ทางสังคมที่มุ่งหมายให้สมาชิกของสังคมยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม เช่น กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ศีลธรรม และจารีตประเพณี ในทุกสังคมย่อมมีพฤติกรรมบางอย่างที่สังคมไม่ยอมรับ เช่น ความรุนแรง เพศสัมพันธ์ที่เกินขอบเขต ฯลฯ สื่อมวลชนได้รับพิจารณาว่าเป็นตัวแปรหนึ่งในการควบคุมพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง สื่อมวลชนจึงเป็นแหล่งในการควบคุมทางสังคมและเป็นเครื่องมือในการควบคุมกฎระเบียบของสังคม และถือเป็นแหล่งควบคุมทางสังคมที่เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพมาก

2.3 ผลต่อการกำหนดวาระข่าวสาร (agenda setting) ซึ่งเป็นความสามารถของสื่อมวลชนที่จะมีอิทธิพลต่อระดับการรับรู้เรื่องราวสาธารณะ และกระตุ้นให้บุคคลเกิดความรู้ความสนใจในข่าวสารนั้น ๆ โดยสื่อมวลชนเลือกเฟ้นประเด็นสำคัญของหัวข้อ (topic) หรือปัญหา (issue) ในการรายงานข่าวสารหรือตระหนักถึงสาระสำคัญของหัวข้อหรือปัญหานั้น อีกนัยหนึ่งคือ สื่อมวลชนทำหน้าที่กำหนดวาระข่าวสารของตนเอง จึงย่อมที่จะสร้างอิทธิพลต่อการเปิดรับข่าวสารของบุคคลและมีผลกระทบโดยรวมต่อสังคมได้มาก ทั้งในแง่ของความเหมาะสมของข่าวสาร ความเที่ยงตรง และวิธีการนำเสนอโดยปราศจากอคติ

สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมต่าง ๆ ในสังคมได้ ด้วยการนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องและสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้ในที่สุด ซึ่งสามารถส่งผลต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้สังคมได้รับรู้บรรทัดฐานที่พึงงามของสังคม รวมถึงการเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการควบคุมทางสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบ นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังสามารถมีอิทธิพลต่อการกำหนดวาระข่าวสารในสังคม โดยการคัดเลือกประเด็นสำคัญมานำเสนอและกระตุ้นให้คนในสังคมเกิดความสนใจและตระหนักถึงประเด็นดังกล่าว

แนวคิดเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม (Media effect) ผู้ศึกษาสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบคำถาม เพื่อสอบถามกลุ่มผู้อ่านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม ยังสามารถนำมาอภิปรายผลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผลกระทบต่อผู้อ่านพาดหัวข่าวอาชญากรรมได้

ผลของการสื่อสารมวลชน (Mass Communication Effects)

การนำเสนอข่าวสารต่าง ๆ ของสื่อมวลชนมีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมได้ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และจิตวิทยา สมควร กวียะ (2547, น. 124-133) ได้แนวคิดเรื่องผลของการสื่อสารมวลชน สรุปได้ดังนี้

ผลของการสื่อสารมวลชน (Mass Communication Effects) คือ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นที่ผู้รับสารหลังจากที่ได้รับรู้สารจากสื่อมวลชน ความเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นที่การรู้ (Cognitive Change) ทัศนคติ (Attitude Change) หรือพฤติกรรม (Behavioral Change) อาจเกิดขึ้นทันทีหรือในเวลาต่อมาโดยที่ผู้รับสารอาจจะรู้ตัว หรือไม่รู้ตัว ซึ่งหมายความว่า ผลอาจจะซ่อนเร้นอยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้รับสาร และอาจจะสั่งสมเป็นผลระยะยาว ที่อาจจะไปปรากฏให้เห็นในวัฒนธรรมมวลชน (Mass Culture) อาทิ การกิน การอยู่ การแต่งกายของประชาชนแทบทั่วโลกที่เป็นผลของสื่อมวลชนตะวันตก

1. ผลเชิงบวกและเชิงลบของการสื่อสารมวลชน

แม้ว่ามีการวิพากษ์วิจารณ์และเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่ เพื่อแนะนำแก้ไขปัญหามาจากผลและอิทธิพลของสื่อมวลชน แต่สื่อมวลชนโดยทั่วไปในปัจจุบันก็ยังส่งผลในเชิงลบให้แก่ชีวิต สังคม และโลกในสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก ทำให้มองเห็นและรู้สึกกันในหมู่ประชาชนว่า สื่อมวลชนมิได้ทำหน้าที่ให้สมกับที่เป็นฐานันดรหรือสถาบันทางปัญญาของสังคมควบคู่กับ

สถาบันการศึกษาของชาติ โดยอาจสรุปผลเชิงบวกและเชิงลบของสื่อมวลชนในปัจจุบันได้ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1

ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบของการสื่อสารมวลชน

(ผลต่อชีวิต)

เชิงบวก	เชิงลบ
ด้านการเมือง - ให้ข่าวสารความรู้ทางการเมือง - ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและมีส่วนร่วม	- ช่วยโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง - ลดหรือเบี่ยงเบนความสนใจทางการเมือง
ด้านเศรษฐกิจ - ให้ข่าวสารความรู้ทางเศรษฐกิจและอาชีพ - ส่งเสริมสิทธิทางเศรษฐกิจ	- ช่วยโฆษณาสินค้าหรือประชาสัมพันธ์องค์กรที่เอาเปรียบหรือหลอกลวง
ด้านสังคม - ให้ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับสังคม - ส่งเสริมสิทธิทางสังคมให้การศึกษาตลอดชีวิต	- เปื้อน่ายต่อโรคไร้เชื้อ โรคสังคม หรือพยาธิสังคม (Social Pathology) จนอาจถึงขั้นเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม (Anti-social) - ให้ความรู้ ความคิดที่ผิด ๆ
ด้านวัฒนธรรม - ให้ข่าวสารความรู้ทางวัฒนธรรม - ส่งเสริมให้รักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประจำชาติ	- ส่งเสริมวัฒนธรรมตะวันตก - นำเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ในฐานะผู้เสียเปรียบ
ด้านจิตวิทยา - บำบัดทางจิต	- เป็นโรคติดสื่อ (Media Addict) - ปลูกฝังลักษณะนิสัยและค่านิยมที่ไม่ดี

ตารางที่ 2.2
ผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบของการสื่อสารมวลชน
(ผลต่อสังคม)

เชิงบวก	เชิงลบ
ด้านการเมือง - ช่วยพัฒนาประชาสังคม (Civil Society)	- ส่งเสริมลัทธิอำนาจนิยม (Authoritarianism)
ด้านเศรษฐกิจ - สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ - ลดช่องว่างระหว่างคนรวยคนจน	- ส่งเสริมการครอบงำทางเศรษฐกิจโดยกระแสโลกาภิวัตน์ - เพิ่มช่องว่างระหว่างคนรวยคนจน
ด้านสังคม - ส่งเสริมสร้างสรรค์สังคมความรู้ (Knowledge Society)	- ส่งเสริมสังคมวิชาและความคิดความเชื่อในแนววิทยาศาสตร์เทียม (Pseudo-science)
ด้านวัฒนธรรม - สืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมประจำชาติ	- ส่งเสริมลัทธิบริโภคนิยม (Consumptionism) - สนับสนุนวัฒนธรรมเชิงลบจากต่างประเทศ
ด้านจิตวิทยา - ส่งเสริมเอกภาพและความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ	- ส่งเสริมยุ้งให้เกิดความแตกแยกในสังคม - สร้างความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย

จากทฤษฎีแนววิพากษ์ยุคหลังสมัยนิยม (Postmodern Critical theory) และทฤษฎีแนวปรัชญาวิทยาศาสตร์ในทศวรรษสุดท้ายของศตวรรษที่ 20 จะพบว่า เหตุผลที่สำคัญที่ทำให้สื่อมวลชนสร้างผลในเชิงลบค่อนข้างมาก ก็คือ อำนาจทางเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมเสรีได้เข้าควบคุม (control) ครอบงำ (domination)แทรกแซง (intervention) หรือกำหนดบทบาทหน้าที่ (determination) โดยทางตรงหรือทางอ้อม และบางครั้งก็ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทางด้านสื่อมวลชนเองก็ขาดความเข้มแข็งมั่นคงในความเป็นตัวของตัวเอง ทางด้านวิชาการและวิชาชีพ ทฤษฎีแนวปฏิบัติส่วนใหญ่มักถูกประยุกต์ใช้เพื่อตอบสนอง

ผลประโยชน์ของระบอบทุนนิยมเสรีในรูปของการโฆษณา การโฆษณาชวนเชื่อ การประชาสัมพันธ์ การสื่อสารการตลาด หรือแม้แต่วารสารศาสตร์ทุนนิยม (Capitalistic Journalism)

ส่วนทฤษฎีแนววิพากษ์และแนวปรัชญาวิทยาศาสตร์ ก็ยังไม่สามารถฝ่าฟันเข้าไปช่วยแก้ปัญหาในระดับโครงสร้างได้ โดยเฉพาะเมื่อนักวิชาการส่วนใหญ่ก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทัศน์ใหม่ของทฤษฎีการสื่อสาร ยังขาดอุดมทัศน์สำคัญที่เป็นพื้นฐานความคิดในการประยุกต์ทฤษฎีการสื่อสาร

2. ผลเชิงลบและเชิงบวกเกี่ยวกับข่าวอาชญากรรม

การเสนอข่าวอาชญากรรมมีทั้งผลในด้านบวกและด้านลบ แต่ขึ้นอยู่กับตัวประกอบหลายตัว ดังนี้

2.1 ผลนั้นเกิดขึ้นแก่ใคร บัณฑิตชนหรือสังคมโดยรวม ข่าวข่มขืนอาจจะเป็นประโยชน์ต่อผู้หญิงแต่ละคนที่จะใช้เป็นบทเรียนในการระมัดระวังตน แต่อาจจะสร้างภาพลักษณ์ที่น่ากลัวของสังคมไทยจนเกินความจำเป็น ตามทฤษฎีการปลูกฝัง (Cultivation Theory) ในระยะยาวคนไทยอาจจะทวีความกลัวและความหวาดระแวงสังคมของตนเอง แทนที่จะเพิ่มความรักและความสบายใจ

2.2 ข่าวอาชญากรรมอาจเป็นข่าวสารที่สังคมต้องรู้ เพราะอาชญากรรมทุกรวบรวมส่งผลกระทบต่อสาธารณชนและประเทศชาติ แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่การคัดเลือกข่าวซึ่งสามารถเป็นตัวประกอบสำคัญของผลบวกหรือลบได้ หลักในการคัดเลือกโดยทั่วไปคือ การใช้สำนึกหรือจิตใต้สำนึกในการเลือกข่าวที่สามารถสร้างความสนใจและความต้องการที่จะรู้เหตุการณ์ร้ายแรง สื่อมวลชนส่วนใหญ่ในประเทศไทยจึงมุ่งเน้นเสนอข่าวที่มีผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึก มากกว่าที่จะมุ่งความมีประโยชน์เชิงสร้างสรรค์ต่อสังคม กล่าวคือ ดุลยพินิจในด้านคุณค่าทางสังคมของข่าว (social value) จึงเป็นตัวประกอบอีกตัวหนึ่งที่ทำให้วัดได้ว่าข่าวอาชญากรรมที่เสนอให้มีแนวโน้มที่จะส่งผลลบหรือบวก ถ้าดุลยพินิจในด้านคุณค่าทางสังคมของข่าวมีมาก ข่าวอาชญากรรมก็อาจจะส่งผลในทางบวก ถ้ามีน้อยก็จะส่งผลไปในทางลบ

2.3 วิธีการนำเสนอ หมายถึงการตกแต่งเรียบเรียงสารวัจนะและอวัจนะ รวมถึงการจัดหน้าหรือช่วงเวลาเสนอ ข่าวอาชญากรรมที่มีคุณค่าทางสังคมน้อย แต่นำมาเสนอเป็นเรื่องสำคัญในหน้าหนึ่ง โดยการพาดหัวข่าวที่รุนแรงเกินความจำเป็น อาจส่งผลลบต่อสังคมมากกว่า การเขียนเรียบง่ายที่นำเสนออย่างสั้น ๆ ในหน้าอื่น การเน้นเพิ่มความรุนแรงให้แก่ข่าวอาชญากรรมในหน้าหนึ่ง นอกจากอาจจะส่งผลลบต่อสังคมอาจในแง่ของความรู้สึกของสมาชิก

สังคมไทยทั่วไปแล้ว อาจจะนำไปสู่การเพิ่มความรู้สึก “อยากดัง” โดยการกระทำชั่วในหมู่คนที่มีความโน้มไปทางชั่วอยู่แล้วตามทฤษฎีแรงเสริม (Reinforcement Theory)

2.4 สุนทรียภาพ (aesthetic Quality) ของการเสนอข่าวอาชญากรรมมีมากน้อยเพียงใด หรือไม่มีเลย สุนทรียภาพ คือ ภาวะความงามในเชิงศิลปะซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมสูงสุดที่ทำให้มนุษย์มีคุณภาพชีวิตเหนือกว่าสัตว์ และทรงคุณค่าสำหรับสังคมมนุษย์ สื่อสิ่งพิมพ์ทุกประเภท รวมทั้งหนังสือพิมพ์ จะต้องมีการจัดตัว (types) จัดภาพ (illustration) โดยคำนึงถึงหลักสุนทรียภาพ ซึ่งอาจจะเรียกว่าสุนทรียภาพทางตา (visual aesthetic) รวมทั้งสุนทรียภาพทางจริยธรรม (Ethical Aesthetic) หรือคุณค่าทางศีลธรรม (moral value) ของเนื้อหาที่เสนอ

ระดับสุนทรียภาพในด้านต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับผลเชิงบวกหรือลบต่อสังคมไม่มากนักน้อย ภาพอุจาด ลามก หรือน่าขยะแขยง ย่อมมีผลเชิงลบมากกว่าภาพที่มีศิลปะ คำที่รุนแรงหนักหน่วงเกินไป ก็คงจะส่งผลกระทบในเชิงลบมากกว่าคำที่มีความรุนแรงพอดีและเหมาะสม ในการพาดหัวและรายงานเหตุการณ์ทางอาชญากรรม

กล่าวโดยสรุป การนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนสามารถสร้างผลทั้งในเชิงลบและเชิงบวกต่อผู้รับสารโดยตรงและต่อสังคมส่วนรวมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและจิตวิทยา สำหรับข่าวอาชญากรรมจะส่งผลเชิงลบหรือเชิงบวกได้หรือไม่ อย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รับสารในระดับบุคคลหรือสังคมโดยรวม และการคัดเลือกข่าวอาชญากรรมต้องมุ่งให้ประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ต่อสังคมมากกว่ามุ่งเน้นอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงวิธีการนำเสนอต้องไม่เน้นเพิ่มความรุนแรงให้แก่ข่าว โดยคำนึงถึงจริยธรรมและคุณค่าทางศีลธรรมเป็นสำคัญ

ผู้ศึกษานำแนวคิดเรื่องผลเชิงลบและเชิงบวกของสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวอาชญากรรม เพื่ออภิปรายผลกระทบจากการพาดหัวข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

จริยธรรมของหนังสือพิมพ์

ในข้างต้น ผู้ศึกษาได้กล่าวถึงความรู้และแนวความคิดของหนังสือพิมพ์เบื้องต้นไปพอสมควรแล้ว ประเด็นต่อมาผู้ศึกษาจะขอเสนอถึงหลักสำคัญหรือปรัชญาที่หนังสือพิมพ์ควรยึดถือและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด นั่นคือ จริยธรรมของหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์จำเป็นจะต้องยึดมั่นในจริยธรรมอย่างเคร่งครัด อันเนื่องมาจากสาเหตุ ความเป็น “สินค้า” หากแต่เป็น “สินค้าที่ไม่ธรรมดา” แต่สามารถส่งผลกระทบต่อความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Understanding) อารมณ์ (Feeling) ความเชื่อมั่น (Beliefs) ความคิดเห็น (Opinions) เจตคติ (Attitudes) หรือพฤติกรรมที่แสดงออก (Overt Behaviors) (สิริทิพย์ ชันสุวรรณ, 2539, น. 13) ความเป็นสื่อที่ทรงอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ต่อผู้อ่านทุกระดับในสังคม จึงทำให้เกิดข้อวิตกกังวลถึงบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานของหนังสือพิมพ์ ถึงแม้ว่าหนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของทางภาครัฐ เนื่องจากหนังสือพิมพ์มีมาตรการการควบคุม กันเองให้รอดพ้นจากอำนาจการครอบงำต่าง ๆ ที่อาจจะทำให้ปราศจากสิทธิและเสรีภาพอันเป็น รากฐานที่สำคัญของสื่อมวลชน ทว่าหนังสือพิมพ์ก็ยังคงเป็นองค์กรธุรกิจที่ต้องมุ่งแสวงหาผลกำไร (Profit) เพื่อความอยู่รอด ทั้งยังต้องดำรงตนให้เปรียบเสมือน “สถาบันสาธารณะ” ที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่กันไปด้วย

ดังเช่น การระบุถึง “พันธนาการที่ยังดำรงอยู่” ของสื่อหนังสือพิมพ์ โดย ญัฐพัฒน์ บำรุงฤทธิ์ (อ้างถึงใน วัชร จิรจิตติกาลกิจ, 2550, น. 23-24) ซึ่งสามารถสรุปได้ 15 ประการ ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจมากกว่าการมุ่งนำเสนอข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน
2. การเลือกข่าวสารที่จะนำเสนอ หนังสือพิมพ์ไม่ได้คำนึงถึงการเสริมสร้างความรู้ให้กับผู้อ่านอย่างจริงจัง
3. หนังสือพิมพ์ไม่ได้ยกระดับความรู้ของผู้อ่านเท่าที่ควร
4. หนังสือพิมพ์ยังคำนึงถึงผลประโยชน์ของนายทุนหรือเจ้าของกิจการเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตกอยู่ภายใต้ข้อกำหนดจากเจ้าของหนังสือพิมพ์
5. การปฏิบัติหน้าที่ของนักหนังสือพิมพ์ยังไม่เป็นอิสระอย่างแท้จริง เพราะต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของเจ้าของหนังสือพิมพ์ รวมถึงผลกระทบที่มาจากสภาวะทางการเมือง
6. หนังสือพิมพ์ยังขาดความรับผิดชอบต่อการรายงานข่าวสารที่ถูกต้องและไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ผู้อ่าน
7. หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ไม่ยอมรับฟังความจริงบางอย่างเกี่ยวกับตนเอง จึงทำให้ขาดการปรับปรุงคุณภาพให้สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้อ่านต้องการ
8. ผู้อ่านในปัจจุบันจะต้องแยกแยะเองว่าหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงไร

9. การนำเสนอข่าวสารและความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ยังคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองมากกว่าผลประโยชน์ที่จะกระทบต่อประชาชน

10. หนังสือพิมพ์ที่มีคุณภาพเพียงบางฉบับเท่านั้นที่ได้พยายามให้ความรู้แก่ประชาชน แต่ทว่าหนังสือพิมพ์เหล่านี้ยังมียอดจำหน่ายที่มีจำนวนน้อยเกินไป

11. สมาคมต่าง ๆ ของหนังสือพิมพ์ยังไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเคร่งครัด และยังขาดข้อบังคับทางกฎหมายที่จะควบคุมดูแลหนังสือพิมพ์ให้มีคุณภาพได้ ด้วยเหตุนี้ สมาคมต่าง ๆ ดังกล่าว จึงมีลักษณะขาดการสร้างสรรค์ทางความคิดและขาดการพัฒนาตนเอง

12. หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ยังขาดการให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านในชนบท นอกจากนี้ผู้อ่านในชนบทยังถูกจำกัดโอกาสในการอ่านหนังสือพิมพ์ที่ดี ๆ เนื่องจากกลวิธีการใช้ชั้นเชิงการแข่งขันทางการตลาดในชนบท

13. ยังมีหนังสือพิมพ์และนักหนังสือพิมพ์ที่ดีและมีคุณภาพที่พยายามจะยกระดับความรู้ของผู้อ่านแต่ต้องถูกจำกัดโดยปัจจัยต่าง ๆ ในสังคม เช่น นโยบายของหนังสือพิมพ์ ความต้องการของนายทุน กฎหมาย รวมทั้งการคำนึงถึงผลประโยชน์ทางการค้ามากเกินไปของคนกลุ่มมาก

14. หนังสือพิมพ์มีลักษณะนำเสนอข่าวซุบซิบนินทามากกว่าการสร้างสาธารณมติให้เกิดแก่ประชาชน

15. ภายใต้ระบบทุนนิยม หนังสือพิมพ์ยังมุ่งที่จะแสวงหาผลกำไรมากเกินไป

สอดคล้องกับการประกาศเป้าหมายของหนังสือพิมพ์ Park Region Echo (เกษม ศิริสัมพันธ์, 2551, น. 137) ที่ระบุว่า ในเบื้องต้นเรายอมรับว่าหนังสือพิมพ์ที่ยิ่งใหญ่อย่างแท้จริง จำต้องยิ่งใหญ่กว่าความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของเจ้าหน้าที่ในกองบรรณาธิการแต่ละคน หรือมากกว่าความรู้สึกส่วนรวมของเจ้าหน้าที่เหล่านั้นทั้งหมด กล่าวคือ เมื่อหนังสือพิมพ์พูดถึงใดสิ่ง คำพูดนั้น จะต้องเป็นคำกล่าวของคนที่ดีฉลาดกว่า มีเหตุผลดีกว่า ยุติธรรมมากกว่า มีเมตตาธรรมมากกว่า มีความเข้าใจมากกว่า และมีความสุขจิตมากกว่าบรรดาบุคคลที่มีหน้าที่เขียนข้อความเหล่านั้น ซึ่งย่อมบกพร่องเพราะความอ่อนแอและจุดอ่อนต่าง ๆ ตามวิสัยของมนุษย์ปุถุชน ... หนังสือพิมพ์ที่ยิ่งใหญ่อย่างแท้จริงย่อมรักษาตนไม่ให้มีพันธะกับบรรดากลุ่มผลประโยชน์พิเศษต่าง ๆ

เหตุนี้เองจึงทำให้ต้องมีหลักจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ เพื่อเป็นกรอบในการประพฤติปฏิบัติหน้าที่ที่หนังสือพิมพ์ควรหรือมีควรกระทำขึ้น ดังจะเห็นได้จากข้อเขียนของ Joseph Pulitzer (เกษม ศิริสัมพันธ์, 2551, น. 136) โดยมีใจความสำคัญว่า สิ่งซึ่งจะช่วยให้กิจการวารสารศาสตร์ รอดพ้นจากการตกเป็นทาสของผลประโยชน์ต่าง ๆ ทางธุรกิจซึ่งไผ่หาแต่ผลประโยชน์ส่วนตัวอัน

เป็นปฏิปักษ์ต่อสวัสดิการของส่วนรวม ก็คือ อุดมคติอันสูงส่ง ความห่วงใยอย่างจริงใจในอันที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง การมีความรอบรู้อย่างแน่นนอนในปัญหาต่าง ๆ ที่จะต้องเผชิญ และความรู้สึกอย่างจริงใจในความรับผิดชอบทางศีลธรรม

ในทำนองเดียวกับ Belsey และ Chadwick (อ้างถึงใน สุกัญญา สุตบรรทัด, 2543, น. 7) ยังได้กล่าวถึงจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมไม่ใช่เป็นแต่เพียงหลักจรรยาบรรณ (codes of conduct) ไม่ใช่เป็นแค่เพียงบทบัญญัติ หรือประกาศิตให้คนทำตาม แต่จริยธรรมเป็นเรื่องของหลักการที่จะช่วยชี้ว่าพฤติกรรมอันใดถูก พฤติกรรมอันใดผิด หลักการเหล่านี้มีรากฐานอยู่บนทฤษฎี ซึ่งผู้ใช้อาจนำไปประยุกต์ใช้ด้วยมโนสำนึกที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม จริยธรรม มิใช่กฎเกณฑ์ที่ตายตัวที่เราสามารถไปท่องจำเอาได้ แต่จริยธรรมเป็นเรื่องที่มนุษย์แสวงหา ได้เถียง เพื่อหาข้อยุติตามควรแก่กรณี การคิดด้วยเหตุผลและการโต้แย้งแบบประชาธิปไตยเป็นจุดที่สร้างความแตกต่างระหว่าง หลักจริยธรรม กับกฎที่ถูกบังคับแบบตายตัว

นักหนังสือพิมพ์อาวุโสอย่าง เสถียร พันธังสี (2548, น. 46) ได้แปลความหมายของจริยธรรมไว้อย่างเป็นรูปธรรมว่า “จริยธรรม” (จริย + ธรรม) แปลว่า ธรรมอันบุคคลพึงประพฤติ คล้ายคลึงกับคำว่า “จรรยาบรรณ” (จรรยา + บรรณ) แปลว่า หนังสือว่าด้วยเรื่องความประพฤติ คำเหล่านี้ ไม่มีความหมายที่แตกต่างกัน แต่ความแตกต่างกันมีอยู่ระหว่างผู้ใช้ คือต่างฝ่ายต่างใช้ เช่น สมาคมแพทย์ใช้คำว่า “จรรยาแพทย์” สมาคมนักข่าวใช้คำว่า “จรรยาบรรณของนักข่าว” เป็นต้น พระราช วรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) ทรงใช้คำว่า “ธรรมะของหนังสือข่าว” สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยใช้ว่า “จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์” โดยมีคำในภาษาอังกฤษ คือ code of ethics หรือ canon of ethics

นอกจากนี้ สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย (Journalist Association of Thailand) ได้มีการประชุมนักหนังสือพิมพ์ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2511 และมีมติรับรองกำหนดจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ไว้ ดังต่อไปนี้ (เสถียร พันธังสี, 2548, น. 46-55)

1. ความรับผิดชอบ (responsibility) ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อประโยชน์อันชอบธรรมของปัจเจกชน สถาบัน ประเทศชาติ ศาสนา และราชบัลลังก์ เป็นการกำหนดรู้หน้าที่ที่พึงกระทำและกำหนดสติรับผิดชอบต่อหน้าที่นั้น รู้ความจริงในงานที่ทำอยู่ รู้ว่างานนั้นควรทำหรือไม่ควรทำ และรู้ว่ากิจการนั้นได้กระทำแล้วโดยถูกต้องหรือผิด

2. ความมีเสรีภาพ (freedom) เสรีภาพของผู้ประกอบการหนังสือพิมพ์เท่ากับเป็นลมหายใจของสาธารณชน ให้เสรีภาพในนามของสาธารณชน การจำกัดเสรีภาพของหนังสือพิมพ์โดยไม่ถูกต้อง จึงเท่ากับเป็นการใช้อธรรมจำกัดเสรีภาพของสาธารณชน เสรีภาพที่ถูกธรรมคือ

เสรีภาพที่ควบคู่กับความรับผิดชอบมีเสรีธรรมเป็นกรอบขอบเขตกันขวาง การใช้เสรีภาพโดยปราศจากเสรีธรรม ปราศจากความรับผิดชอบ โดดแล่นแหกกรอบออกไปตามอำเภอใจ เท่ากับเป็นการทำลายเสรีภาพนั้นเสียเอง

3. ความเป็นไท หรือความเป็นอิสระ (independence) จริยธรรมข้อนี้หมายถึงการไม่ตกเป็นทาสของใคร หรือของอารมณ์สินจ้างใด ๆ เพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะนักหนังสือพิมพ์ต้องเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของนายทุนผู้ไม่มีธรรม สินจ้างรางวัล หรืออำนาจอันไม่เป็นธรรมของรัฐ

4. ความจริงใจ (sincerity) มีความหมายครอบคลุมถึงความถูกต้อง (accuracy) และความซื่อสัตย์ (truthfulness) ด้วย จริยธรรมในข้อนี้หมายถึงความสัตย์จริง ความสุจริต ความถูกต้อง โดยต้องพิจารณาให้ถ่องแท้และตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนแล้วจึงเขียน หากเกิดข้อผิดพลาดใด ๆ ก็ต้องรีบแก้ไข ควรยอมรับผิดโดยเที่ยงธรรมแม้จะไม่มีเจตนาจะทำผิดก็ตาม

5. ความเที่ยงธรรม (impartiality) หมายถึง ความเป็นกลางไม่มีความลำเอียง โดยไม่มีอคติ 4 ประการ คือ ไม่ลำเอียงเพราะความรักใคร่พอใจ ไม่ลำเอียงเพราะความไม่พอใจ ไม่ลำเอียงเพราะความเกรงกลัว ไม่ลำเอียงเพราะความมัวเมาเซลาโง่ เป็นต้น

6. ความมีใจเป็นนักกีฬา (fair play) คือ การปฏิบัติดี นักหนังสือพิมพ์ต้องมีความเป็นสุภาพบุรุษ ผู้ประกอบอาชีพนักหนังสือพิมพ์อย่าคิดว่าตนมีปากกาเป็นอาวุธ ต้องไม่ลอบทำร้ายโดยการเขียนหรือพิมพ์หรือไม่ดำเนินให้โทษใครเมื่อเขาไม่มีโอกาสตอบโต้ ไม่ล่วงล้ำสิทธิและความรู้สึกส่วนตัวของผู้อื่น ไม่เผยแพร่ความผิดของผู้อื่นเพื่อประโยชน์ของตน เว้นแต่เรื่องนั้น ๆ จะเกี่ยวข้องกับประโยชน์ของสาธารณชน

7. ความสะอาด คือความมีมารยาท (decency) เริ่มตั้งแต่ภาษาที่เขียน ภาพที่พิมพ์ รูปแบบ (format) การแต่งหน้ากระดาษ (make up) ของสื่อสิ่งพิมพ์ นักหนังสือพิมพ์ควรระลึกว่า ภาษา คือ สื่อทำให้เกิดความเข้าใจ ไม่ควรใช้ภาษาหยาบโลน และหยาบคาย ภาษาหรือภาพที่ใช้ไม่ควรสองแง่สองง่าม ชวนให้ผู้อ่านผู้เห็นเพลินในความลามก ไม่ใช้ภาษาตลาด ภาษาเกี้ยว ภาษาต่ำทราม ซึ่งหนังสือพิมพ์เป็นสมบัติของสาธารณชน ภาษาและภาพที่ใช้พึงเป็นภาษาภูมิธรรมให้แก่สาธารณชน ตามกรอบที่ท่าน น.ม.ส. ได้ให้ไว้ว่า “นักหนังสือพิมพ์ที่ดี ต้องพูดสะอาด พูดเรียบร้อย ใช้ถ้อยคำกะทัดรัด ชัดเจน ไม่ใช้คำพูดเชือดฉาน ไม่เกินความจริง ไม่ก่อกวนให้แก่ผู้อ่านด้วยภาพหรือคำพูดของตน”

นอกจากนี้ พิศิษฐ์ ขวาลาวัช (2547, น. 374-375) ได้ให้ความหมายจริยธรรมของสื่อมวลชนไว้ว่า เป็นความประพฤติที่รักษาความถูกต้องที่มีกฎเกณฑ์ของสื่อมวลชนตามแต่

ประเภทของงานซึ่งต่างฝ่ายต่างมีจริยธรรมของตนเอง จริยธรรมเป็นเรื่องของการยกย่องคุณธรรม ความดีงาม ความสัตย์ซื่อ เสียสละในบทบาทหน้าที่ทางวิชาชีพให้สังคมไว้วางใจ เชื่อใจ ศรัทธา ขึ้นชมในความรับผิดชอบที่สื่อมวลชนมีต่อตนเองและสังคมให้บรรลุสู่การเป็นประดุจหนึ่งสถาบันสาธารณะและสามารถพึ่งพิงได้

สำหรับ สุภา ศิริมานนท์ (2530, น. 12-49) ได้แสดงทัศนะว่า จริยธรรมของหนังสือพิมพ์ต้องนำธรรมและหลักการของศาสนามากำหนดเกี่ยวกับความประพฤติและการตั้งหลักให้แก่หนังสือพิมพ์ เพื่อประโยชน์และเพื่อส่งเสริมคุณค่าให้แก่มวลชน โดยยึดถือหลักสิทธิและเสรีภาพ ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ความรับผิดชอบต่อหนังสือพิมพ์อีกด้วย ซึ่งหนังสือพิมพ์อาวุโสท่านนี้ได้ให้หลักเกณฑ์หรือข้อจำกัดเพื่อรักษาและปกป้อง “ความเชื่อถือ” ให้กับหนังสือพิมพ์ไว้ 4 หลักการโดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. หลักที่ว่าด้วย “ความจริงที่แท้จริง” (Objectivity)

ผู้อ่านทั่วไปมักคาดหวังว่าหนังสือพิมพ์จะรายงานข่าวสารอย่างครบถ้วน ไม่ลำเอียง ไม่สอดแทรกทรรศนะส่วนตัวหรือความรักความชังส่วนตัวลงไปในกรรายงานข่าวนั้น ๆ ซึ่งสามารถแยกย่อยหลักความจริงที่แท้จริงนี้ได้เป็น 5 ลักษณะ ต่อไปนี้

1.1 ความไม่เป็นฝักเป็นฝ่าย (Impartiality) หนังสือพิมพ์ควรจะนำเสนอข่าวที่ต้องเสาะแสวงหาความจริงและทรรศนะของทุก ๆ ฝ่ายมารายงานให้ครบถ้วน และต้องเสนอด้วยความสมดุลอย่างมีเหตุผลอันเกี่ยวข้องกับปริมาณของแต่ละทรรศนะด้วย

1.2 ความปราศจากข้อขัดแย้งทางผลประโยชน์ หรือทางความสนใจ (Absence of Conflict of Interest) การมีส่วนพัวพันโดยมีมูลเหตุหรือโดยมีจุดหมาย และหรือการมีส่วนพัวพันกับองค์การแห่งใดแห่งหนึ่ง ย่อมทำให้เป็นกรณีที่หมิ่นเหม่มากที่หนังสือพิมพ์นั้น ๆ ต้องถูกสงสัยว่าเขาจะสังกัดเป็นฝักเป็นฝ่าย ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงไม่ควรที่จะเข้าร่วมอยู่ในองค์การใด ๆ และระมัดระวังที่จะไปปรากฏตัวในทำนองที่จะทำให้คนทั้งหลายเข้าใจไปว่าเขามีความสมัคสมานกับความเคลื่อนไหวหรือชุมนุมใด ๆ ที่เห็นว่ามีแนวทางซึ่งอาจจะเป็นข่าวได้ในเวลาต่อไปข้างหน้า

1.3 โอกาสของการปฏิเสธ (Opportunity of Denial) ในที่นี้หมายถึง การตัดลู่ทางหรือตัดโอกาสที่จะให้คนใดคนหนึ่งปฏิเสธข้อกล่าวหาอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีผู้กล่าวหาเขา สาเหตุเรื่องความบีบรัดของเวลาที่มีจะทำให้หนังสือพิมพ์ต้องทำงานอย่างเร่งด่วน และเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถจะไปพบปะผู้ถูกกล่าวหาให้เขาแสดงข้อปฏิเสธของเขาได้ ทั้งนี้เพราะการกล่าวหานั้น ๆ ยังมีใช้คำพิพากษาของศาลยุติธรรม นอกจากนี้ การให้โอกาสแก่ผู้กล่าวหายังเป็น

กลวิธีที่สำคัญในการป้องกันมิให้นักหนังสือพิมพ์ถูกฟ้องร้องว่า กระทำการหมิ่นประมาทต่อผู้ถูกกล่าวหา นั้น ๆ ได้อีกด้วย

1.4 การละเว้นจากความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิด (Avoidance of Cronyism)
นักหนังสือพิมพ์ประเภทนักข่าวอาชญากรรม ซึ่งมีการติดต่อกับตำรวจตามสถานีตำรวจต่าง ๆ มักจะได้รับการตำหนิว่าละเมิดหลักปฏิบัติทางจริยธรรมในข้อนี้ยิ่งกว่านักข่าวอื่น ๆ หรืออย่างน้อยก็ถูกสงสัยว่ามีความลำเอียงต่อผู้ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเบาะแสของข่าว เนื่องจากไปติดต่อกับพยานอย่างใกล้ชิดกับแหล่งข่าวตลอดเวลา จนกระทั่งเกือบจะกลายเป็นสิ่งซึ่งทำให้เชื่อได้ว่าเป็นเจ้าของที่ประชาสัมพันธ์ส่วนตัวอย่างไม่เป็นทางการของตำรวจหรือมีเจตนาอย่างน้อยก็ทำให้จิตใจของนักหนังสือพิมพ์รายนั้น ๆ แกว่งไกวไปในทางที่อยากจะทำตัวให้เป็นประหนึ่งเจ้าหน้าที่ซึ่งมีใช้ทางการของฝ่ายตำรวจได้ ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลก็จะทรงอิทธิพลครอบงำการรายงานข่าว และเมื่อใดที่เกิดภาวะเช่นนี้ ความลำเอียงต่อผู้ใกล้ชิดก็จะเป็นสิ่งซึ่งหนีไม่พ้น นักหนังสือพิมพ์จึงควรระมัดระวังอย่างหนักแน่น

1.5 การละเว้นเสียจากความเคียดแค้นพยาบาท (Avoidance of Vengeance)
นักหนังสือพิมพ์จะต้องไม่ปล่อยให้ความรู้สึกส่วนตัวมีอิทธิพลครอบงำการเสนอรายงานข่าวเป็นอันขาด ความเคียดแค้นและความรู้สึกผูกพยาบาทนั้นว่าที่จริงก็เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ธรรมดา ๆ เป็นส่วนหนึ่งของอารมณ์ แต่ในฐานะที่เป็นนักหนังสือพิมพ์ผู้มีการศึกษาพอ ก็ต้องรับรู้อยู่แก่ใจด้วยว่ามันเป็นอารมณ์ประเภทร้าย ทำให้จิตใจขุ่นมัวและยังให้เกิดผลกระทบติดตามมาอีกมากมายหลายอย่าง ซึ่งก็ล้วนแต่ขุ่นมัวล้วนแต่ร้าย ๆ ทั้งนั้น นักหนังสือพิมพ์จึงควรฝึกฝนที่จะปล่อยวางสิ่งซึ่งจะทำให้ความคิดจิตใจขุ่นมัวหรือไม่แจ่มใสให้สิ้น ผลงานของตนจึงจะปราศจากความลำเอียงสมมาดหมาย

2. หลักว่าด้วย “ความสัตย์ซื่อ” (Honesty) หรือ “ความสัตย์จริง” “การรักษาความสัตย์”

หลักการทางจริยธรรมได้กำหนดลงไว้เกี่ยวกับกรณี “ความสัตย์ซื่อ” นี้เป็นสองประการด้วยกัน คือ

2.1 การเสนอรายงานข่าวที่เป็นจริง มิใช่เสนอนิยาย โดยหลักวิชาการวารสารศาสตร์ ข้อเท็จจริงหรือความเป็นจริงนั้นเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งขลังและเต็มไปด้วยความน่าตื่นตันทึ่งเร้าใจอยู่แล้วในตัวของมัน ไม่จำเป็นและไม่สมควรที่จะไปทำให้ข้อเท็จจริงและความจริงนั้น ๆ ผิดเพี้ยนไปด้วยแสงสีใด ๆ อีก

2.2 การรักษาความลับที่ให้คำมั่นหรือตกปากลงคำไว้ หมายความว่า หากนักหนังสือพิมพ์ได้รับปากกับผู้ที่ให้ข่าวสารไม่ว่ารายใดว่าจะไม่เสนอรายงานข่าวสารเรื่อนั้นในหน้ากระดาษ

ของหนังสือพิมพ์ก็ต้องปฏิบัติตามคำมั่นสัญญานั้น ๆ อย่างเคร่งครัด เงื่อนไขทางจริยธรรมที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การตกปากลงคำกับผู้ให้ข่าวสารเกี่ยวกับ “กำหนดเวลาที่จะพึงเปิดเผยข่าวสารนั้น ๆ ต่อสาธารณะ” หรือมิฉะนั้นก็เกี่ยวกับ “ต้องไม่เปิดเผยแหล่งข่าว” โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการไว้ดังนี้

- การรักษาคำมั่นสัญญาในกรณีกำหนดเวลาที่จะพึงเปิดเผยข่าวสารนั้น ๆ ต่อสาธารณะ ภาษาอังกฤษเรียกว่า Off the record คือคำบอกเล่าข่าวสารที่ผู้แถลงหรือผู้ให้ข่าวแสดงความปรารถนาว่าเขาเพียงต้องการจะบอกให้นักหนังสือพิมพ์ทราบไว้เท่านั้น แต่ไม่ต้องการจะให้ปรากฏเป็นข่าวออกไปต่อสาธารณะ

- การรักษาคำมั่นในกรณีไม่เปิดเผยแหล่งข่าว ภาษาอังกฤษใช้ว่า Not for attribution หมายความว่า เมื่อนักหนังสือพิมพ์ตกลงที่จะยอมรับคำบอกเล่าข่าวสารมาจากบุคคลผู้เป็นแหล่งข่าว โดยสัญญาว่าจะไม่เปิดเผยต่อสาธารณะโดยเด็ดขาดว่าได้รับคำบอกเล่าข่าวสารมาจากใครหรือจากทางใด เป็นต้น

3. หลักว่าด้วย “ความบังควรและไม่บังควรซึ่งมนุษย์พึงปฏิบัติต่อมนุษย์” (Human Decency) นักหนังสือพิมพ์ต้องระลึกไว้ด้วยว่ากิจการหนังสือพิมพ์เป็น “เครื่องมือในการสื่อสาร มวลชน” อย่างหนึ่ง มวลชนในที่นี้หมายถึง ประชาชนส่วนมากในทุกระดับชั้นใช้เครื่องมือชนิดนี้ในการสื่อสาร การใช้ถ้อยคำต่าง ๆ จึงจำเป็นจะต้องใช้ให้เหมาะสมกับ “ความหมายที่มวลชน” รับรู้ได้ในช่วงระยะนั้น ๆ ด้วย นักหนังสือพิมพ์จะต้องไม่ใช่ถ้อยคำที่มีความหมายซึ่งแสดงต่อระดับศีลธรรมและความคิดจิตใจของมวลชนคนอ่าน ในทางที่จะทำให้ผู้อ่านเลวทรามลง หรือผู้อ่านจะตั้งข้อรังเกียจหนังสือพิมพ์ที่อ่านก็เป็นได้ ถ้อยคำใดที่จะทำให้สาธารณชนเกิดความรู้สึกเดือดร้อนหรือสะดุ้งในความหมายก็ไม่สมควรที่จะใช้

หลักการในข้อนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจประเด็นหนึ่งก็คือ “ความรุนแรง” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เนื่องด้วยข่าวอาชญากรรม การนำเสนอข่าวอาชญากรรมจำเป็นต้องเสาะและรวบรวมคำบอกเล่าข่าวสารให้ได้ทั้งหมดหรือให้ได้ครบถ้วนเท่าที่เห็นว่าจำเป็นต่อความรับรู้ของสาธารณชนเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพและขอบเขตทั้งหมดของเหตุการณ์หรือกรณีอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ทว่านักหนังสือพิมพ์ก็ต้องระลึกรู้ด้วยว่ารายละเอียดบางอันแสดงความป่าเถื่อน ความน่าสยด สยอง เช่น โลหิตอันสาครกระจาย เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มิได้มีประโยชน์หรือรับใช้เจตประสงค์อันแท้จริงของรายงานข่าวนั้น ๆ แต่อย่างไรเลย นอกเสียจากจะทำให้ผู้อ่านส่วนหนึ่งรู้สึกตื่นเต้นอย่างตระหนก และผู้อ่านอีกส่วนหนึ่งรู้สึกกระอักกระอ่วนคล้ายจะป่วย เท่านั้น

4. หลักว่าด้วย “การลอกคัดเรื่องของคนอื่น แล้วก็ทึกทักเอาเป็นของตัวเอง” (Plagiarism) ภาวะที่เรียกว่า “การลอกคัดเรื่องของคนอื่น แล้วก็ทึกทักเอาเป็นของตัวเอง” นั้น คือ การ

“ลอกคัด” จริง ๆ ไม่ว่าจะลอกคัดแต่เพียงเฉพาะสาระสำคัญหรือไม่ว่าจะลอกคัดทั้งหมด ลอกคัดชนิดคำต่อคำ แล้วก็ได้ชื่อของตนเองลงไปโดยที่กักว่าตนทำเรื่องนั้นขึ้น ถือว่าเป็นการผิดหลักจริยธรรมอย่างร้ายแรง ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาจากแง่ของศีลธรรมหรือแง่ความเห็นแก่ตนก็ตาม

เงื่อนไขหลักของจริยธรรมก็เพื่อเป็นเครื่องสกัดกั้นนักหนังสือพิมพ์ให้ดำรงตนไว้ในทางที่ถูกที่ควร เพื่อรักษาบุรณภาพของอาชีพปฏิญาณนี้ทั้งในแต่ละสังคมและทั่วทั้งโลก ทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อถือให้เกิดขึ้นแก่ผลงานของนักหนังสือพิมพ์แต่ละคนจากทรศนะของชุมชนในสังคมที่หนังสือพิมพ์ปฏิบัติหน้าที่อยู่อีกประการหนึ่งด้วย

การให้ความหมายของจริยธรรมจากนักวิชาการหลายท่านดังที่นำเสนอไปแล้วข้างต้นนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นเพียงมโนสำนึกที่ยังเป็นนามธรรมไม่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนในการยึดถือและปฏิบัติ จึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และกฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติหน้าที่ของหนังสือพิมพ์และบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ (อ้างถึงในวนิดา แสงสารพันธ์, 2551, น. 220-221) ได้มีมติเห็นชอบในการกำหนดข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ขึ้น ในปี พ.ศ. 2541 โดยได้ระบุความหมายของคำว่า ข่าว ในหมวดที่ 1 หมวดทั่วไปว่า ข่าว หมายถึง เนื้อข่าว ความนำ หรือตัวโปรยพาดหัวข่าว ภาพข่าว และคำบรรยายภาพข่าว ซึ่งในที่นี้ ผู้ศึกษาจะระบุข้อบังคับดังกล่าวแต่เฉพาะในหมวดที่ 2 ว่าด้วยจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ เนื่องจากในหมวดดังกล่าว เป็นการกล่าวถึงหลักจริยธรรมของหนังสือพิมพ์โดยตรง ด้านแนวทางในการนำเสนอข่าวสารที่หนังสือพิมพ์ควรหรือสมควรปฏิบัติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ข้อ 4 หนังสือพิมพ์ต้องยึดถือข้อเท็จจริง ความถูกต้องแม่นยำและความครบถ้วน

ข้อ 5 หนังสือพิมพ์ต้องนำเสนอข่าวเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือหมู่คณะ

ข้อ 6 หนังสือพิมพ์ต้องแสดงความพยายาม ในการให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ข้อ 7 หนังสือพิมพ์ต้องไม่แต่งเติมเนื้อหาสาระของข่าว จนคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ 8 หนังสือพิมพ์ ต้องละเว้นการเสนอข่าวเพราะความลำเอียง หรือมีอคติจนเป็นเหตุให้ข่าวนั้นคลาดเคลื่อนหรือเกินจากความเป็นจริง

ข้อ 9 หนังสือพิมพ์ต้องไม่สอดแทรกความคิดเห็นลงในข่าว

ข้อ 10 เมื่อคัดลอกข้อความใดจากหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ หรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ต้องบอกที่มาของข้อความนั้น

ข้อ 11 การเสนอข่าวที่มีการพาดพิงอันอาจเกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือองค์กรใด ๆ ต้องแสดงถึงความพยายามในการเปิดโอกาสให้ฝ่ายที่ถูกกล่าวหาแสดงข้อเท็จจริงด้วย

ข้อ 12 ในกรณีที่มีการเสนอข่าวผิดพลาด หนังสือพิมพ์ต้องลงพิมพ์แก้ไขข้อผิดพลาดดังกล่าวโดยไม่ชักช้า

ข้อ 13 หนังสือพิมพ์ต้องไม่เสนอข่าวโดยเลื่อนลอยปราศจากแหล่งที่มา พึงระบุชื่อบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ หรือให้ข่าวอย่างเปิดเผย เว้นแต่จะมีเหตุอันควรปกปิดเพื่อสวัสดิการและความปลอดภัยของแหล่งข่าว และต้องเป็นประโยชน์ต่อสิทธิในการรับรู้ข่าวสารของสาธารณชน

ข้อ 14 หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดชื่อและฐานะของบุคคลที่ให้ข่าวไว้เป็นความลับ หากได้ให้คำมั่นแก่แหล่งข่าวนั้นไว้ หนังสือพิมพ์ต้องปกปิดนามปากกาหรือนามแฝงที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นไว้เป็นความลับ

ข้อ 15 ในการเสนอข่าวหรือภาพใด ๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่วงละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดต่อสิทธิมนุษยชนของเด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาสในการเสนอข่าวตามวรรคแรกต้องไม่เป็นการซ้ำเติมความทุกข์หรือโศกนาฏกรรมอันเกิดแก่เด็ก สตรีและผู้ด้อยโอกาสนั้นไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง

ข้อ 16 การพาดพิงข่าวและความน่าเชื่อถือของหนังสือพิมพ์ ต้องไม่เกินไปจากข้อเท็จจริงในข่าวและต้องสะท้อนใจความสำคัญหรือเนื้อหาหลักของข่าว

ข้อ 17 หนังสือพิมพ์จะต้องไม่เสนอภาพข่าวที่อุจาด ลามกอนาจาร หรือน่าหวาดเสียวโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถี่ถ้วน

ข้อ 18 ในการแสดงความคิดเห็นหรือการวิพากษ์วิจารณ์ หนังสือพิมพ์ต้องให้ความเที่ยงธรรมแก่ฝ่ายที่ถูกพาดพิงเสมอ

ข้อ 19 ข้อความที่เป็นประกาศโฆษณา ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ ต้องแสดงให้เห็นชัดว่าเป็นประกาศโฆษณา จะแอบแฝงเป็นการเสนอข่าวหรือความคิดเห็นมิได้

กล่าวโดยสรุป จริยธรรม (Ethics) ของหนังสือพิมพ์ก็คือ กรอบในการประพฤติปฏิบัติ อันดีที่พึงกระทำ และข้อปฏิบัติที่ไม่พึงกระทำ โดยมีศีลธรรมเป็นรากฐานของการตัดสินใจสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำ สำหรับจรรยาบรรณ (code of ethics) ของหนังสือพิมพ์ ก็มีความหมายที่คล้ายคลึงกัน ต่างกันตรงที่จรรยาบรรณมีการเขียนหรือกำหนดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร ให้เห็นกรอบในการปฏิบัติอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม เป็นต้น หนังสือพิมพ์ควรตระหนักและปฏิบัติหน้าที่ตามจริยธรรมและจรรยาบรรณอย่างเคร่งครัด แต่ต้องเป็นการปฏิบัติตามด้วยความสมัครใจ หากหนังสือพิมพ์กระทำผิดหลักดังกล่าวไม่ถือว่ามีความผิด ทั้งยังไม่ต้องรับโทษทางกฎหมายแต่อย่าง

ใด ทว่า ด้านสังคม หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวโดยไม่ยึดถือหลักจริยธรรมและจรรยาบรรณเป็นสำคัญนั้น อาจถูกลดทอนความน่าเชื่อถือจากสังคม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดประการหนึ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์อยู่รอด ภายใต้สิทธิเสรีภาพและแรงสนับสนุนจากประชาชนผู้มีอำนาจอธิปไตย

ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมหนังสือพิมพ์ที่ผู้ศึกษาได้หยิบยกมาเป็นตัวอย่างนั้น สามารถนำมาเป็นหลักเกณฑ์สำคัญสำหรับกำหนดเกณฑ์ในการชี้วัดด้านความรับผิดชอบและการตระหนักถึงจริยธรรมในการพาดหัวข่าวอาชญากรรมของบรรณาธิการข่าวหน้าหนึ่งได้ ทั้งยังนำไปอภิปรายผลการศึกษาว่า หนังสือพิมพ์ได้นำหลักข้อบังคับด้านจริยธรรมไปปฏิบัติหรือไม่อย่างไร โดยเปรียบเทียบกับลักษณะการนำเสนอต่าง ๆ ที่กลุ่มผู้อ่านได้แสดงทัศนะและระบุไว้ในผลการศึกษา

ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory)

การก่อตัวของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) เกิดขึ้นจากการที่สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในตลาดเสรีแห่งความคิดเห็นอย่างเต็มที่ แต่ในทางกลับกัน สื่อมวลชนกลับไม่ได้พัฒนาความรับผิดชอบต่อตนให้เติบโตขึ้นมาพร้อมกับเสรีภาพทางความคิด (Theodore Peterson, 1983, p. 73) เสรีภาพดังกล่าวเปรียบเสมือนดาบสองคม กล่าวคือ สื่อมวลชนมีเสรีภาพทางความคิดเพื่อหลีกเลี่ยงจากการถูกควบคุมโดยรัฐบาล แต่การเป็นตลาดเสรีของข่าวสารและความคิดเห็นตามทฤษฎีเสรีภาพนิยมกลับเกิดสภาวะการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ 3 ประการ (สมควร กวียะ, 2547, น. 202-204) คือ

1. การใช้เสรีภาพในทางที่ผิด (abuse of freedom) ปรากฏชัดในยุคหนังสือพิมพ์เหลือง (Yellow Journalism) ที่แข่งขันกันแย่งผู้อ่านโดยการเสนอเนื้อหาที่ตื้นตื้นเร้าอารมณ์และไม่ค่อยมีเนื้อหาสาระ (sensationalism and nonsense) แทนที่จะมุ่งแข่งขันกันให้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและต่อสาธารณชน หนังสือพิมพ์กลับให้ “เรื่องบาป เรื่องเพศ และเรื่องรุนแรง” ตลอดจนการนำเรื่องส่วนตัวมาเปิดเผยหรือโจมตี ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอย่างไม่เป็นธรรม

2. การรวมกระจุกของสื่อมวลชน หรือการรวมกระจุกความเป็นเจ้าของ (conglomerate ownership) ปรากฏให้เห็นทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ด้วยความเจริญรุดหน้าทางด้านการโฆษณาสินค้า และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงการสื่อมวลชนต่างต้องปรับตัว สื่อมวลชนเล็กและยากจนต้องล้มเลิกกิจการหรือไม่ก็ต้องรวมตัวกับสื่อมวลชนใหญ่ เป็นต้น สื่อมวลชนใหญ่ (big media) กลายเป็นสมบัติของบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น

และถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่ค่อยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และเป็นวงการธุรกิจใหญ่ (big business) ที่ใช้สื่อมวลชนเพื่อสนับสนุนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของตน ทั้งยังปกปิดกีดกันการแสดงออกของผู้ที่มีความคิดเห็นตรงข้าม เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ที่ถือว่าเป็นเสรีภาพของทุกคนในสังคม จึงกลายเป็นเสรีภาพของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่คนไม่กี่กลุ่ม คล้ายเป็นเสรีภาพถูกผูกขาด เสรีภาพถูกนำไปใช้อำนาจ กลายเป็นเสรีภาพที่จะกดขี่เสรีภาพ (freedom to suppress freedom)

3. ความไม่รับผิดชอบต่อสังคม (social irresponsibility) สื่อมวลชนในยุคนี้ของสหรัฐอเมริกาถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงว่า ไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคม ทั้งยังต่อต้านคัดค้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นพิษเป็นภัยต่อศีลธรรมอันดีของสาธารณชน อันเนื่องมาจากหนังสือพิมพ์มักสอดแทรกความคิดเห็นและอิทธิพลของคนเข้าไปในข่าว นิยายสารลงภาพแสดงการร่วมเพศ (pornography) หนังสือการ์ตูนชักนำเด็กให้นิยมชมชอบความรุนแรงและอาชญากรรม รายการบันเทิงมีคุณภาพต่ำและมีมากเกินไป เป็นต้น

สำหรับสื่อหนังสือพิมพ์ที่กลายสภาพมาเป็นสถาบันขนาดใหญ่ และสื่อสารมวลชนได้แผ่ขยายการดำเนินงานออกไปอย่างกว้างขวาง หนังสือพิมพ์จึงตกเป็นเป้าหมายของการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากมายและรุนแรงมากขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งข้อวิจารณ์ต่าง ๆ นั้นสามารถสรุปได้ดังนี้ (Theodore Peterson, 1983, p. 78)

1. หนังสือพิมพ์ใช้อำนาจมากมายเพื่อประโยชน์ของตนเอง โดยเจ้าของหนังสือพิมพ์เผยแพร่ความคิดเห็นต่าง ๆ ของตน โดยเฉพาะทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจด้วยการนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับตนมาหักล้าง
2. หนังสือพิมพ์อยู่ภายใต้อิทธิพลของวงการธุรกิจขนาดใหญ่ ตลอดจนการยอมให้ผู้โฆษณาควบคุมนโยบายและเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ของตนบ้างในบางกรณี
3. หนังสือพิมพ์ขัดขวางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
4. หนังสือพิมพ์มักให้ความสนใจกับเรื่องฉาวโฉ่ น่าตื่นเต้นหวาดเสียวมากกว่าเรื่องที่สำคัญในการเสนอเนื้อหาของเรื่องราวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การบันเทิงก็ขาดเนื้อหาที่มีสาระ
5. หนังสือพิมพ์ก่อให้เกิดอันตรายต่อศีลธรรมอันดีของสาธารณชน
6. หนังสือพิมพ์ได้ล่อลวงละเมิดสิทธิส่วนตัวของปัจเจกชน โดยปราศจากเหตุผลที่ยุติธรรม

7. หนังสือพิมพ์ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของชนชั้นหนึ่งทางเศรษฐกิจและสังคม หรือเรียกได้ว่า “ชนชั้นธุรกิจ” และผู้ที่เข้ามาประกอบการด้านนี้ใหม่ก็เข้าถึงอุตสาหกรรมประเภทนี้ได้ยาก ดังนั้น จึงเกิดอันตรายแก่ตลาดเสรีที่เปิดกว้างของความคิดเห็นแนวต่าง ๆ

จากปรากฏการณ์การวิพากษ์วิจารณ์ด้านบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนดังกล่าว ทำให้สถาบันหนังสือพิมพ์ที่ถือว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกา ต้องเริ่มแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นกรอบมิให้หนังสือพิมพ์ออกนอกกลไกและทำอันตรายต่อสังคมได้

กระแสการก่อตัวของทฤษฎีความรับผิดชอบของสื่อจึงเริ่มต้นขึ้นในปี ค.ศ. 1947 ในสหรัฐนั้นเอง และเมื่อคณะกรรมการที่ทำงานเรื่องเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ (Commission on the Freedom of the Press) ได้จัดทำรายงานที่ระบุอย่างชัดเจนว่า แม้ว่าเสรีภาพของสื่อเป็นสิ่งที่จะต้องได้รับการยืนยัน ทว่าก็ต้องมีการเพิ่มเติมหลักการเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมลงไปด้วย ในหลักการดังกล่าวนี้ ได้ระบุข้อปฏิบัติสำคัญ ๆ ที่สื่อมวลชนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมพึงกระทำ (กาญจนา แก้วเทพ, 2545, น. 102) เช่น

- สื่อมวลชนจะต้องรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความจริงอย่างละเอียดรอบด้าน และต้องตรวจสอบอย่างรอบคอบโดยพิจารณาจากบริบทของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

- สื่อมวลชนจะต้องสร้างเวทีแห่งการแสดงความคิดเห็นและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งเป็นช่องทางที่จะแสดงความคิดเห็นของสาธารณะ

- สื่อมวลชนจะต้องเป็นภาพตัวแทนของคนทุก ๆ กลุ่มในสังคม และจะต้องนำเสนอเป้าหมายและคุณค่าของสังคม

นอกจากนี้ Denis McQuail (1983, pp. 91-92) ยังได้เพิ่มเติมลักษณะสำคัญ ๆ ของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมของสื่อมวลชนไว้ ดังต่อไปนี้

- สื่อมวลชนต้องมีพันธกิจที่ควรประพฤติปฏิบัติต่อสังคม

- สื่อมวลชนต้องนำเสนอข่าวสารที่เป็นเรื่องจริง ถูกต้อง ตรงไปตรงมา ยุติธรรม และต้องสอดคล้องกัน

- สื่อมวลชนควรจะควบคุมกันเองอย่างเสรีภาพ ภายใต้กรอบของกฎหมาย และกรอบของสถาบันที่ได้จัดตั้งขึ้น

- สื่อมวลชนควรหลีกเลี่ยงการนำเสนอที่น่าจะทำให้เกิดอาชญากรรม ความรุนแรง การทำให้เกิดความวุ่นวายต่อสังคม ตลอดจนการลวงละเมิดต่อชนกลุ่มน้อย

- สื่อมวลชนปฏิบัติหน้าที่เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอันหลากหลายและตอบโต้ข้อกล่าวหาได้ ซึ่งสามารถสะท้อนถึงความหลากหลายของทุกกลุ่มในสังคมได้

- สังคมมีสิทธิที่จะเข้าแทรกแซงสื่อมวลชนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมได้

หากกล่าวถึงหลักการที่สื่อมวลชนพึงกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) นั้น เรื่อง “ความรับผิดชอบต่อสังคม” จึงเป็นประเด็นที่สำคัญที่จะนำมาจำกัดค่านิยมของความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของความรับผิดชอบต่อสังคมเป็น 4 ประเภท ตามที่ กาเบลินท์ (Gablentz) (สมควร กวียะ, 2547, น. 155-158) ได้เขียนไว้ คือ

1. ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย (Legal Responsibility) บุคคลจะต้องรับผิดชอบต่อภาระกระทำของตนในกรณีที่การกระทำนั้นมีผลเสียต่อบุคคลอื่น

2. ความรับผิดชอบต่อศีลธรรม (Moral Responsibility) เกี่ยวกับความมีจิตสำนึกของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการแสดงความรับผิดชอบต่อศีลธรรมที่มีข่าวเกี่ยวกับผู้หญิง เด็กหรือครอบครัวที่ยากจนได้รับความเดือดร้อน ก็จะมีบุคคลหรือสมาคมต่าง ๆ อาสาเข้ามาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นต้น

3. ความรับผิดชอบต่อการเมือง (Political Responsibility) หมายถึงการใช้อำนาจหน้าที่ทางการเมืองให้อยู่ในทำนองคลองธรรมและบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของสาธารณะ (public interest) หรือความรับผิดชอบต่อประโยชน์สุขของประชาชน

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) ความรับผิดชอบต่อประเภนี้แตกต่างจากความรับผิดชอบต่อประเภทอื่น ๆ เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีได้เกิดขึ้นเพราะว่ามีกฎหมายบังคับ และไม่ได้เกิดขึ้นเพราะมีบทบาทหน้าที่ทางศีลธรรมเหมือนดังเช่นกรณีความรับผิดชอบต่อศีลธรรม หากแต่เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมที่เกิดขึ้นตามหลักเหตุผลที่ว่า บุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมเป็นสมาชิกของชุมชน หรือสังคมประเทศจะต้องมีความรับผิดชอบต่อภาระกระทำใด ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อสังคมดังกล่าวที่มักเกี่ยวข้องกับผูกพันอยู่กับการประกอบอาชีพหรือดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลทุกคนในสังคม เป็นเรื่องยืดยุ่นละเอียดอ่อนและไม่มีขอบเขตที่กำหนดไว้เด่นชัดแน่นอน จึงเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษากันอย่างน้อยก็ในขอบเขตของแต่ละวิชาชีพ

ในขณะเดียวกัน หากชี้เฉพาะไปยังสื่อหนังสือพิมพ์ สุกัญญา ตีระวนิช (อ้างถึงในศรีลักษณ์ ศิลป์, 2539, น. 45-47) ก็ได้แบ่งระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักหนังสือพิมพ์ไว้อย่างชัดเจน ทั้งยังแสดงทัศนะว่า ในสังคมประชาธิปไตยจะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของ

ตนและต่อส่วนรวม จะรับผิดชอบเพียงสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้ เพราะทั้งสองสิ่งนี้ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งสามารถแบ่งความรับผิดชอบได้เป็น 2 ระดับ ได้แก่

1. ความรับผิดชอบระดับจุลภาค คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความดีงาม โดยมีหลักการย่อย ๆ ดังนี้

1.1 รักษาหน้าที่ของตนที่จะให้กระแสข่าวแก่ผู้อ่านอย่างไม่หยุดยั้ง ให้เรื่องที่นำเสนอใจ ใกล้เคียง และทันต่อเหตุการณ์ที่สุดแก่ผู้อ่าน

1.2 การเสนอข่าวนั้น นักหนังสือพิมพ์จะนำเสนอโดยไม่คำนึงว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นอย่างไร ซึ่งจะถือว่าหน้าที่เพียงให้ผู้อ่านนำข้อมูลไปตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเท่านั้น นักหนังสือพิมพ์ประเภทนี้ เห็นว่าผลของข่าวนั้นเป็นเรื่องที่ยากจะประเมินได้ ดังนั้น หนังสือพิมพ์จะไม่คำนึงถึงเรื่องนี้

1.3 มีหน้าที่เป็นกระจกส่องสังคม รายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมาด้วยการแยกตัวเองออกจากข่าว นอกจากนี้ยังต้องใช้สัญชาตญาณและอารมณ์ของตนเองในการเลือกข่าวให้เหมาะสม ตลอดจนต้องไม่เป็นการสร้างข่าวหรือนำความคิดเห็นของตนเองลงไปปะปนในข่าวเป็นอันขาด

2. ความรับผิดชอบระดับมหัพภาค เป็นแนวคิดที่ระบุถึงความรับผิดชอบในระดับกว้าง คือ ความรับผิดชอบต่อคนส่วนใหญ่ มักเน้นเรื่องของเสรีภาพด้วยคำถามที่ว่า เสรีภาพของหนังสือพิมพ์นั้น เป็นเสรีภาพเพื่อใคร (Freedom of the press...for whom) อันเนื่องมาจากความกังวลในเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนและข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่มีต่อสื่อมวลชน โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

2.1 การแถลงข่าว ต้องคำนึงถึงประชาชนคนอ่าน

2.2 เมื่อตระหนักถึงผลร้ายที่จะเกิดขึ้นกับผู้อ่าน นักหนังสือพิมพ์ทราบถึงวิธีที่จะทำให้เรื่องนั้น “เย็นลง” (cool) หรือชะลอการเสนอข่าวให้ช้าลง หรือยับยั้งไม่เสนอเลย

2.3 จุดอ่อนของหนังสือพิมพ์หลายประการ เช่น ความเร่งรีบด้านเวลา ทำให้กระจกไม่สามารถส่องได้ทุก ๆ ด้าน สามารถสะท้อนได้เพียงบางส่วนเท่านั้น การรายงานข่าวก็อาจบิดเบือนไม่ถูกต้อง เป็นเหตุให้นักหนังสือพิมพ์รายงานข่าวอย่างเป็นกลางอย่างเดียวยังไม่ได้ หากแต่ต้องอรรถาธิบายแสดงความคิด ความเข้าใจอย่างจริงจังไปในข่าวนั้น ทั้งยังต้องใช้สติปัญญาเพื่อให้ประชาชนได้ทราบรายงานข่าวที่เต็มรูปมากกว่าการรายงานแบบกวาดวิสัย

2.4 จุดอ่อนของมนุษย์ด้านภูมิหลัง สติปัญญา โรคภัยไข้เจ็บ อาจทำให้นักหนังสือพิมพ์มองโลกในแง่ร้าย เสนอข่าวอย่างคับแคบ หรือแต่ข่าวภัยพิบัติและการทำลาย ซึ่งเป็นผลร้ายแก่มนุษยชาติเป็นอย่างมาก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ผลพวงจากข้อวิพากษ์วิจารณ์ด้านบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในยุคที่ได้รับเสรีภาพกันอย่างมากมาย ล่วงเลยมาถึงการใช้เสรีภาพจนเกินขอบเขตของสื่อมวลชน กระทั่งนำมาสู่การก่อกำเนิดของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติหน้าที่ต่อสาธารณชนด้วยการยึดหลักเกณฑ์ของความรับผิดชอบต่อ ตลอดจนคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมเป็นปรัชญาสำคัญ สื่อมวลชนในทุกแขนงโดยเฉพาะสื่อขนาดใหญ่และมีอิทธิพลต่อความคิดของประชาชนอย่างหนังสือพิมพ์ ต่างต้องพิจารณาบทบาทหน้าที่ของตน ด้วยการนำหลักเกณฑ์ภายใต้กรอบทฤษฎีดังกล่าว เพื่อความน่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นมาตรฐานสำคัญในการดำรงอยู่ของวิชาชีพนี้ต่อไป

ดังนั้น การศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมและการตระหนักถึงจริยธรรมในการพาดหัวข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของนักศึกษา จึงจำเป็นต้องอาศัยกรอบทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) มาอภิปรายผลของวัตถุประสงค์ดังกล่าว เพื่อตอบคำถามว่าบรรณาธิการข่าวหน้าหนึ่งมีความรับผิดชอบต่อผู้อ่านและสังคมหรือไม่อย่างไร

ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting Theory)

ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting Theory) ได้เกิดขึ้นในยุคสมัยของการเกิดทฤษฎีผลของสื่อในระดับปานกลาง (Emergence of Moderate Effects) ซึ่งเชื่อว่าสื่อไม่ได้มีอิทธิพลและผลกระทบมากมายมหาศาลเหมือนกับในยุคสังคมมวลชนและสังคมสื่อสารมวลชน (Mass Society and Mass Media) ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ปฏิเสธกระบวนการอันจำกัดของสื่อ (Limited Effect Paradigm) ในยุคผลกระทบของสื่อในระดับปานกลางนี้เหมือนเป็นการกลับมาสนใจศึกษาเรื่องผลกระทบของสื่ออีกครั้งหนึ่ง โดยมีความเชื่อมั่นในอำนาจของสื่อมวลชนในระดับหนึ่งเป็นพื้นฐานในการศึกษา

Murphy (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2545, น. 224-240) ได้รวบรวมแนวคิดเรื่องผลกระทบของสื่อมวลชนในรูปแบบใหม่ ๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

- Social Regulation สื่อมวลชนได้ช่วยสังคมแสดงออกซึ่งระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมต้องการให้ผู้คนได้มองเห็นและยอมรับอย่างเต็มที่ เช่น ในละคร เมื่อผู้ทำผิดกฎหมาย ก็จะมี

ตำรวจมาจับกุมผู้กระทำความผิดไปขึ้นศาลอุทธรณ์โทษ สำหรับในหนังสือพิมพ์ การพาดหัวข่าวด้วยการว่ากล่าวผู้กระทำความผิด ก็ถือเป็นการทำให้ผู้คนได้มองเห็นและยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมเช่นกัน

- Status Conferral เป็นหน้าที่และศักยภาพของสื่อในการให้การรับรองบุคคลและสถาบันว่ามีคุณสมบัติที่ดี หรือเป็นตัวแทนความคิดเห็นหรือเป็นตัวแทนของสถาบันต่าง ๆ

- Agenda Setting เป็นบทบาทของสื่อมวลชน ในการจัดการข่าวสารที่เกิดขึ้นอย่างมากมายเอาไว้ให้เป็นระบบระเบียบเพื่อพร้อมสำหรับการนำเสนอ ซึ่งในขั้นตอนของการนำเสนอ นั้น สื่อก็จะช่วยจัดวาระเรียงตามลำดับความสำคัญเพื่อที่ประชาชนจะได้พูดถึง อภิปราย ถกเถียง และให้ความสนใจต่อประเด็นที่สื่อ “เลือกมานำเสนอ” อันก่อให้เกิดอิทธิพลทางอ้อม กล่าวคือ ถึงแม้สื่อจะไม่สามารถทำให้ประชาชน “คิดแบบที่สื่อคิดได้” (think what) แต่สื่อก็ยังสามารถทำให้ “คนคิดในเรื่องที่เกี่ยวกับสื่อบอกได้” (think about) นอกจากนั้น ประชาชนยังเรียนรู้กติกาต่าง ๆ ที่อยู่ใน “รูปแบบ” ของสื่อ เช่น อะไรที่พูดถึงมาก แปลว่า “สำคัญ” อะไรที่พูดถึงก่อน แปลว่า “สำคัญ” อะไรที่พาดหัวใหญ่ที่สุด แปลว่า “สำคัญที่สุด” เป็นต้น

- Surveillance เป็นบทบาทของสื่อที่คอยดูแลความเป็นไปต่าง ๆ ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นไปในทางร้ายหรือความผิดปกติ หน้าที่ดังกล่าวนี้มีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นในสังคมที่เป็นสังคมมวลชน สังคมขนาดใหญ่ สังคมที่มีอัตราเสี่ยงสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว หรือภัยจากมนุษย์ เช่น การหลอกลวง การฆาตกรรม ที่มีอิทธิพลในการสอดส่องตรวจตราและรายงานข่าวให้คนในสังคมได้รับรู้

สื่อมวลชนในการกำหนดวาระ (Agenda setting) สามารถมีอิทธิพลที่จะใช้วิธีนำเสนอ (Display) ทำให้สาธารณชนต้องคิดถึง (think about) ต้อง “พูดถึง” (take about) รวมทั้งต้องระวังถึงข่าวตามที่สื่อให้กำหนดวาระความสำคัญเอาไว้ให้ ซึ่งมีนักนิเทศศาสตร์ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนในการกำหนดวาระไว้ดังนี้

ทัศนะของ G.E. Lang และ K. Lang กล่าวว่า สาธารณะจะอ่านระหว่างบรรทัดออกว่าถ้าสื่อมวลชนนำเสนอเรื่องใดมาก ผู้รับสารก็ควรจะให้ความสนใจต่อเรื่องนั้น ควรมีอารมณ์ความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่งต่อเรื่องนั้น และเกี่ยวข้อง (Concern) กับเรื่องนั้นด้วย เช่น การแสดงความคิดเห็นต่อการฆ่าข่มขืนเด็กเล็ก เป็นต้น

S.Iyenger และ D.Kinder ได้แสดงผลการวิจัยด้านลักษณะของการนำเสนอ พบว่ารูปแบบการนำเสนอข่าวแบบเร้าอารมณ์ (dramatic) มีผลทำให้อำนาจในการกำหนดวาระนั้นลด

น้อยลง ทั้งนี้อาจจะเป็นไปได้ว่าการเสนอข่าวแบบไร้อารมณ์นั้น จะต้องมุ่งเน้นที่ตัวบุคคลหรือตัวเหตุการณ์ มิใช่ตัวประเด็น (issues)

Noelle-Neumann กล่าวว่า ในสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันทางเลือกในการรับรู้ของประชาชนนั้นมีอยู่อย่างจำกัดมาก ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะการทำงาน 3 ประการของสื่อมวลชน ดังนี้

1. Ubiquity ในทุกหนทุกแห่ง สื่อมวลชนจะมีบทบาทเป็นแหล่งข่าวสารที่พบได้ทุกที่
2. Cumulation สื่อต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะเสนอเรื่องราวแบบซ้ำซาก มุมมองที่ใช้พิจารณาก็เหมือน ๆ กัน ไม่ว่าใครจะเป็นบรรณาธิการ ไม่ว่าจะเป็สื่อประเภทไหน หรือไม่ว่าจะเป็นช่วงยุคสมัยไหน

3. Consonance ระบบค่านิยมของบรรดานักข่าวที่มีบทบาทสำคัญในการรายงานเนื้อหาข่าวของทุกสื่อจะมีลักษณะเหมือนกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัย ดังนี้

- ทั้งความเชื่อและประสบการณ์ของนักข่าวทุกระดับ ทุกสาขาที่มีต่อประเด็นสาธารณะในการเสนอทั้งเนื้อหาและวิธีการเสนอให้สาธารณะยอมรับนั้นจะเหมือน ๆ กัน

- นักข่าวมีแนวโน้มร่วมกันที่จะตอกย้ำความเชื่อและความคิดเห็นของตนเอง เช่น เลือกเก็บเหตุการณ์ที่ตนเองคาดการณ์ถูกต้องเอาไว้ เลือกทิ้งเหตุการณ์ที่ตนเองผิดพลาด รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะแสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของตนเองเหมาะสม การคาดการณ์ของตนเองถูกต้อง

- แหล่งข่าวที่นักข่าวใช้ต่างเป็นแหล่งเดียวกัน

- สื่อแต่ละสื่อต่างใช้กันและกันเป็นแหล่งอ้างอิง เช่น นักข่าวหนังสือพิมพ์ก็คอยดูข่าวโทรทัศน์ นักข่าวโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ก็ล้วนคอยดูข่าวช่องอื่น ๆ นักข่าววิทยุก็อาศัยข่าวจากหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

- นักข่าวแต่ละคนต่างก็อยากได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานและเจ้านาย ดังนั้นจึงพยายาม “อยู่ในแถว” มากกว่า “แตกแถว”

- ตามปกติกลุ่มนักข่าวจะเป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะทางประชากรคล้ายคลึงกัน มีทัศนคติทางวิชาชีพที่ได้รับการหล่อหลอมมาจากเป้าหมายคล้ายคลึงกัน ดังนั้นทัศนคติต่าง ๆ จึงคล้ายคลึงที่ออกมาจากแบบพิมพ์เดียวกัน

ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting Theory) เชื่อว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลในเรื่องของความรู้ (Cognitive Theory) โดยมองว่าสื่อมวลชนสามารถสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ที่จะทำให้ประชาชนสนใจติดตามเหตุการณ์นั้น เมื่อประชาชนให้ความสนใจต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างต่อเนื่องแล้ว การนำเสนอเรื่องราวเหล่านั้น ๆ ออกสู่สาธารณชนให้รับทราบเป็นประจำสืบเนื่องกัน

ไปสู่กระยะหนึ่ง ผลจากการกระทำเช่นนี้สามารถทำให้สาธารณชนส่วนใหญ่เกิดความคล้อยตาม และรู้สึกว่าเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่น่าสนใจและต้องให้ความสำคัญ จากงานวิจัยในต่างประเทศ ทำให้พบว่า "ช่องว่างทางความรู้" (Knowledge Gap) ระหว่างผู้รับสารที่รับรู้ได้ไม่เท่ากันอันเกิด จาก "สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และบุคคล" (Socioeconomic Status) เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ฐานะทางสังคมและปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อุปนิสัย บุคลิกภาพ เป็นต้น สามารถลด ช่องว่างลงได้จากการให้ข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ผ่านสื่อมวลชน เป็นต้น

ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสารให้ความสำคัญกับอิทธิพลของสื่อมวลชนในทางอ้อม กล่าวคือ สื่อมวลชนสามารถทำให้ผู้รับสารเกิดความสนใจและคิดในประเด็นที่สื่อเลือกมานำเสนอได้ มากกว่าที่จะทำให้ผู้รับสารคิดเหมือนกับที่สื่อคิดเช่นเดียวกับในยุคสังคมมวลชน เป็นต้น

ดังนั้น การศึกษาด้านผลกระทบจากพาดหัวข่าวอาชญากรรม ผู้ศึกษาจำเป็นต้องนำ ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting Theory) มาเป็นแนวทางในการอภิปรายผล โดยการเปรียบเทียบผลกระทบในรูปแบบใหม่ ๆ ที่ทฤษฎีนี้ได้ระบุไว้กับผลกระทบที่ได้จากผล การศึกษาในครั้งนี้ว่ามีลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง "อิทธิพลของพาดหัวข่าวอาชญากรรมที่มีผลกระทบต่อผู้อ่านพาดหัว ข่าวอาชญากรรมในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย" ผู้ศึกษาได้ศึกษาและทบทวนงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการศึกษา โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาค้างนี้ ดังนี้

ชวลิต ปัญญาลักษณ์ (2526, น. บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การใช้ภาษาใน หนังสือพิมพ์" ผลการศึกษาได้พบข้อบกพร่องของการใช้ภาษาในพาดหัวข่าว ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. พบว่ามีการใช้คำที่มีความหมายแฝงในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์เสมอ ๆ ใน จำนวนนี้บางคำอาจเป็นคำใหม่ยังไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายนัก อันอาจทำให้เกิดความเข้าใจ คลาดเคลื่อนได้
2. พบว่ามีการใช้คำย่อและคำตัดสั้นในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์เป็นอันมาก เพื่อเป็น การรวบรัดความ แต่ไม่ได้เป็นคำที่พบเห็นกันเป็นปกติ จึงอาจทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ยาก
3. พบว่ามีการใช้คำรุนแรงเพื่อแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำในข่าวอยู่เสมอ ๆ ซึ่ง อาจทำให้ภาพของเหตุการณ์ใหญ่โตหรือรุนแรงขึ้นจากความเป็นจริงได้

4. พบว่ามีการขนานนามหรือเพิ่มคำขยายในทางลบ เข้าไปกับบุคคลในข่าว อันอาจทำให้ผู้อ่านมีทัศนคติในทางไม่ดีต่อบุคคลในข่าวเป็นการล่วงหน้า

5. พบว่ามีการใช้คำไม่สุภาพอยู่บ้างในพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ ซึ่งสามารถหลีกเลี่ยงได้โดยไม่ยาก

6. พบว่าบางครั้งมีการเลือกคำไม่ตรงความหมาย หรือเรียงลำดับคำไม่ถูกต้องในพาดหัวข่าว ซึ่งอาจทำให้ความหมายเลอะเลือนหรือไม่ได้ความหมายเลยก็ได้

จารุลักษณ์ นุตะวานิช (2548, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษา “การศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาในข่าวอาชญากรรมจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย พ.ศ. 2542 - 2546 : คำและสำนวน” พบว่าผู้เขียนข่าวนอกจากจะรายงานข้อเท็จจริงของข่าวแล้ว บางครั้งอาจทำตัวเหมือนตัวแทนในการตัดสินของสังคมด้วย เช่น เป็นตัวแทนของผู้ถูกระทำอาชญากรรมหรือญาติพี่น้องของผู้ถูกระทำอาชญากรรม ผนวกกับการตัดสินทางสังคมว่าผู้ก่ออาชญากรรมเป็นผู้ที่ไม่ดี สมควรถูกลงโทษ จึงใช้คำสมญานามหรือฉายา เรียกแทนชื่อผู้กระทำความผิดด้วยถ้อยคำที่ค่อนข้างรุนแรง ยิ่งอาชญากรรมที่ก่อขึ้นร้ายแรง ทารุณโหดร้ายมากเพียงใด การใช้ถ้อยคำก็จะยิ่งรุนแรงและเร้าอารมณ์ อาจจะเป็นเพราะต้องการระบายความคับแค้นใจแทนผู้ที่เสียหายและญาติพี่น้องใกล้ชิด และอาจต้องการให้ผู้อ่านรู้สึกร่วมด้วย เช่น หม่อมบ้ากามตัวแสบ หัวใจก้างทรชนเหินกาม เคนนรกเหินกาม ฆาตกรเหินกามใจสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้ จารุลักษณ์ ยังได้ศึกษาถึงอิทธิพลของการใช้คำและสำนวนในข่าวอาชญากรรมที่มีต่อสังคม สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนก็จะรับเอาคำและสำนวนที่พบเห็นในหนังสือพิมพ์มาใช้ แต่อาจนำมาใช้ในความหมายที่เปลี่ยนไปจากเดิม ส่วนใหญ่จะนำมาใช้ในความหมายที่ดีขึ้นกว่าเดิม ในทางกลับกันหนังสือพิมพ์ก็จะนำคำและสำนวนจากสังคมมาใช้ในข่าวอาชญากรรมเช่นกัน กล่าวคือ สังคมและการใช้คำและสำนวนในข่าวอาชญากรรมต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรืออาจสรุปได้ว่า สังคมมีอิทธิพลต่อการใช้คำและสำนวนในข่าวอาชญากรรม นอกจากนี้ คำและสำนวนเหล่านั้น ก็มีอิทธิพลต่อสังคม เช่นกัน

ศรีลักษณ์ ศิลปี (2534, น. บทคัดย่อ) ศึกษา “ปัญหาทางด้านจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอข่าวอาชญากรรม” พบว่า การนำเสนอข้อมูลในข่าวข่มขืนกระทำชำเรา นอกจากจะต้องละเว้นชื่อ นามสกุลจริงของผู้เสียหายแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงรายละเอียดอื่น ๆ ด้วย เช่น สถานที่อยู่ สถานที่ทำงาน หรือภาพ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อจิตใจและอนาคตของเหยื่อได้ ทั้งนี้ การนำเสนอข่าวอาชญากรรมต้องนำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างแท้จริงด้วย ทั้งนี้ ยังได้นำเสนอถึงปัจจัยที่มีส่วนในการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตาม

หลักของมาตรฐานทางวิชาชีพด้านจริยธรรมได้ นั่นคือ ปัจจัยด้านการยอมรับการนำเสนอข่าวในลักษณะเดิมของผู้อ่าน ด้านการแข่งขัน เป็นต้น

นิตยส์ดา อภินันทาภรณ์ (2534, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ลักษณะการเชื่อมโยงในการรายงานข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ การศึกษาภาษาระดับข้อความ” และพบว่า การพาดหัวข่าวมีการเชื่อมโยงโดยไม่ปรากฏรูปภาษาที่เป็นคำเชื่อมแสดงการเชื่อมโยงประโยค แต่อาจตีความได้จากประโยคที่ต่อเนื่องกัน โดยมีความสัมพันธ์กันใน 9 ลักษณะ ดังนี้ แสดงลักษณะหรือวิธีการ แสดงความมุ่งหมาย แสดงการสรุปความหรือแสดงผล แสดงเหตุ แสดงการขยายความ แสดงการลำดับเหตุการณ์ แสดงความคล้ายตามกัน แสดงความขัดแย้งและแสดงความเป็นเจ้าของ

จันทกร บุญเลิศกุล (2549, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การพาดหัวข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์กับการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นกับสตรี กรณีศึกษาเฉพาะ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก ในปี พ.ศ.2548” โดยได้ทำการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวเกี่ยวกับแนวคิดที่มีต่อการพาดหัวข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความนิยมของข่าว การนำเสนอข่าวที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจหรือกำลังได้รับความนิยม ทั้งยังทำหน้าที่ในการคอยเตือนภัยและเฝ้าระวังภัยให้แก่สังคม ด้านการคำนึงถึงการเลือกใช้คำและรูปภาพที่ใช้สำหรับการประกอบข่าวในปัจจุบัน บรรณาธิการข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ คมชัดลึก ก็มีการคำนึงถึงเรื่องดังกล่าวมากขึ้น แต่ในทางกลับกัน ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มสิทธิสตรีนั้นพบว่า โดยส่วนใหญ่จะมองว่าการนำเสนอข่าวไม่มีความเหมาะสม ซึ่งประเด็นส่วนใหญ่ที่มอง คือ ประเด็นของการขายข่าวโดยมุ่งหวังผลของยอดจำหน่ายหนังสือพิมพ์มากกว่าความรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งยังต้องการให้การนำเสนอข่าวที่มีผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งของข่าวนั้น ควรมีการนำเสนออย่างเป็นธรรมไม่มีการคุกคามทางเพศเกิดขึ้นอีกด้วย

อรพรรณ มูลจันทร์ (2536, น. บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การนำเสนอพาดหัวข่าวหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย” โดยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างหนังสือพิมพ์ 5 ฉบับ คือ ไทยรัฐ ข่าวสด บ้านเมือง มติชน และสยามรัฐ พบว่า พาดหัวข่าวส่วนใหญ่ใช้ประโยคประธาน ส่วนประเด็นที่นำเสนอ มักสอดคล้องกับบรรณานุกรม นอกจากนี้ยังนิยมใช้เครื่องหมายวรรคตอน สมญา นาม และตัวย่อ หนังสือพิมพ์ที่เน้นข่าวหนักมากที่สุด คือ สยามรัฐ มีความสอดคล้องและความเป็นกลางมากที่สุด ในทางกลับกัน ไทยรัฐมีการพาดหัวข่าวที่เป็นกลางน้อยที่สุด ขณะที่ข่าวสดมีการพาดหัวข่าวที่สอดคล้องกับเนื้อข่าวน้อยที่สุด สำหรับการพิจารณาตามหลักภาษา พบว่า การใช้ภาษาในหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาในพาดหัวข่าว มีความบกพร่องในหลาย ๆ ด้าน

อันเป็นผลมาจากกระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขของเวลาอันจำกัด ประกอบกับพื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้สำหรับการพาดหัวข่าวในแต่ละวันที่ให้บรรจุตัวอักษรได้เพียงไม่กี่ตัว ทั้งยังต้องสร้างความสนใจให้แก่ผู้อ่าน ผู้เขียนพาดหัวข่าวย่อมตอบสนองความต้องการของผู้อ่านในด้านนี้เพื่อให้ที่นิยม และเป็นการรักษาจำนวนจำหน่ายของหนังสือพิมพ์ให้คงที่หรือเพิ่มขึ้น อันจะส่งผลต่อรายได้จากการโฆษณา ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน

วัฒน์ ภูวทิศ (2549, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย” โดยการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ การศึกษาความคาดหวังของผู้อ่านต่อจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย พบว่า ผู้อ่านมีความคาดหวังโดยรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งการเขียนคำบรรยายได้ภาพข่าวเป็นด้านที่ผู้อ่านคาดหวังมากที่สุด รองลงมาคือ การเขียนเนื้อหาข่าว การนำเสนอสรุปพิเศษหรือรายงานพิเศษ การเขียนความน่าข่าว และการนำเสนอภาพข่าว ตามลำดับ นอกจากนี้ บทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย พบว่า บทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมโดยรวมของนักหนังสือพิมพ์อยู่ในระดับสูง สำหรับมูลเหตุจูงใจของนักหนังสือพิมพ์ในการละเมิดจริยธรรมทางวิชาชีพ คือ นโยบายการนำเสนอข่าวแต่ละหนังสือพิมพ์ที่สังกัดอยู่ ยอดขายของหนังสือพิมพ์ โฆษณาที่ลงในหนังสือพิมพ์ ภาวะทางเศรษฐกิจของผู้สื่อข่าว และความไม่เข้มงวดของข้อบังคับทางจริยธรรมทางวิชาชีพ เป็นต้น นอกจากนี้ ด้านปัญหาทางจริยธรรมที่ส่งผลกระทบต่อผู้อ่านและสังคมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย คือ ปัญหาการรายงานข่าวสารที่รุนแรง เกินจริง มีการบิดเบือนไม่ตรงกับข้อเท็จจริง การนำเสนอภาพที่หวือหวา อุจาด ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล รายงานข่าวสารที่มีการพิพากษาผู้ที่ถูกเป็นข่าว และการพาดหัวข่าวที่รุนแรง เกินจริงทั้งยังละเมิดสิทธิส่วนบุคคลตามลำดับ

ศุภกฤษ โทธิไพรตนา (2547, น. บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการเปิดรับความรุนแรงที่นำเสนอทางสื่อมวลชนที่มีต่อการจดจำพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงและทัศนคติที่มีต่อความรุนแรงของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร” พบว่า เยาวชนที่เปิดรับสื่อมวลชนมีทัศนคติต่อต้านหรือปฏิเสธความรุนแรงที่นำเสนอในสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อภาพยนตร์ แต่เยาวชนสามารถจดจำพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงที่นำเสนอในสื่อดังกล่าวได้ ถึงแม้ว่าการนำเสนอข่าวสารที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงทางสื่อหนังสือพิมพ์เป็นการเตือนภัยทางสังคมให้ผู้รับสารระมัดระวังตัว แต่เยาวชนอาจนำมาใช้ในชีวิตจริงหากมีปัญหาเกิดขึ้น นอกจากนี้ เยาวชนโดยส่วนใหญ่ที่เปิดรับสื่อ

ภาพยนตร์มีทัศนคติต่อต้านหรือปฏิเสธความรุนแรงน้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจทำให้เกิดผลกระทบในด้านลบจากการเปิดรับสื่อทั้งในระยะสั้น (short-term effect) และระยะยาว (long-term effect)

ผู้ศึกษาได้ศึกษาและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้วนี้ ซึ่งแบ่งได้เป็นงานวิจัยด้านการใช้ภาษาพูดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์ ด้านจริยธรรมของการนำเสนอข่าวอาชญากรรมและด้านผลกระทบของสื่อมวลชน ซึ่งผู้ศึกษาจะนำงานวิจัยดังกล่าวไปประกอบและสนับสนุนผลการวิจัย ตลอดจนการอภิปรายผล เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นความสอดคล้องหรือแตกต่างกับวรรณกรรมที่ได้มีการศึกษาไว้แล้ว ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการอ้างอิงสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

กรอบความคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

จากแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่ผู้ศึกษาได้นำมารวบรวมไว้ข้างต้นแล้วนั้น ผู้ศึกษาสามารถนำมาเป็นกรอบหรือแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของพาดหัวข่าวอาชญากรรม ที่มีผลกระทบต่อผู้อ่านพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย” ได้ นอกจากนี้ ผู้ศึกษาจะทำการกำหนดภาพรวมของการวิจัยดังกล่าวด้วยกรอบความคิดในการศึกษา (Conceptual Framework) เพื่อจะได้เห็นแนวทางหรือเข็มทิศของการศึกษาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยสามารถกำหนดได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1
กรอบความคิดในการศึกษา

